

## Empedoklés

Testimonia DK 31 A

A 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 51-77

Ἐμπεδοκλῆς, ὡς φησιν Ἰππόβοτος, Μέτωνος ἦν υἱὸς τοῦ Ἐμπεδοκλέους Ἀκραγαντῖνος. τὸ δ' αὐτὸ καὶ Τίμαιος ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τῶν Ἱστοριῶν (fr. 93; FHG I, 215) [λέγει προσιστορῶν] ἐπίσημον ἄνδρα γεγονέναι τὸν Ἐμπεδοκλέα τὸν πάππον τοῦ ποιητοῦ. ἀλλὰ καὶ Ἑρμιππος (fr 27; FHG III, 42) τὰ αὐτὰ τούτῳ φησίν. ὁμοίως Ἡρακλείδης ἐν τῷ Περί νόσων (fr. 74 Voss), ὅτι λαμπρᾶς ἦν οἰκίας ἵπποτροφηκός τοῦ πάππου. λέγει δὲ καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς Ὀλυμπιονίκαις (FGrHist. 241 F 7; II, 1014) τὴν πρώτην καὶ ἑβδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα (496) νενικηκέναι τὸν τοῦ Μέτωνος πατέρα, μάρτυρι χρώμενος Ἀριστοτέλει (fr. 71). (52) Ἀπολλόδωρος δ' ὁ γραμματικὸς ἐν τοῖς Χρονικοῖς (FGrHist. 244 F 32; II, 1028) φησιν ὡς

ἦν μὲν Μέτωνος υἱός, εἰς δὲ Θουρίους  
αὐτὸν νεωστὶ παντελῶς ἐκτισμένους  
[ὁ] Γλαῦκος (fr. 6; FHG II, 24) ἐλθεῖν φησιν.

εἰθ' ὑποβάς·

οἱ δ' ἱστοροῦντες, ὡς πεφευγῶς οἴκοθεν  
εἰς τὰς Συρακούσας μετ' ἐκείνων ἐπολέμει  
πρὸς Ἀθηναίους, ἔμοι [γε] τελέως ἀγνοεῖν  
δοκοῦσιν· ἢ γὰρ οὐκέτ' ἦν ἢ παντελῶς  
ὑπεργεγηρακῶς, ὅπερ οὐχὶ φαίνεται.

Ἀριστοτέλης (fr. 71) γὰρ αὐτὸν (ἔτι τε Ἡράκλειτον) ἐξήκοντα ἐτῶν φησι τετελευτηκέναι. ὁ δὲ [τὴν] μίαν καὶ ἑβδομηκοστὴν Ὀλυμπιάδα νενικηκῶς

κέλητι τούτου πάππος ἦν ὁμώνυμος,

ὥσθ' ἅμα καὶ [τούτου] τὸν χρόνον ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου σημαίνεσθαι. (53)

Σάτυρος δὲ ἐν τοῖς Βίοις (fr. 11; FHG III, 162) φησὶν, ὅτι Ἐμπεδοκλῆς υἱὸς μὲν ἦν Ἐξαινέτου, κατέλιπε δὲ καὶ αὐτὸς υἱὸν Ἐξαίνετον· ἐπὶ τε τῆς αὐτῆς Ὀλυμπιάδος τὸν μὲν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ πάλῃ ἢ, ὡς Ἡρακλείδης ἐν τῇ Ἐπιτομῇ (fr. 6; FHG III, 169), δρόμῳ. ἐγὼ δὲ εὖρον ἐν τοῖς ὑπομνήμασι Φαβωρίνου (fr. 3; FHG III, 578), ὅτι καὶ βοῦν ἔθυσσε τοῖς θεωροῖς ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐκ μέλιτος καὶ ἀλφίτων, καὶ ἀδελφὸν ἔσχε Καλλικρατίδην. Τηλαύγης δ' ὁ Πυθαγόρου παῖς ἐν τῇ πρὸς Φιλόλαον ἐπιστολῇ φησι τὸν Ἐμπεδοκλέα Ἀρχινόμου εἶναι υἱόν. (54) ὅτι δ' ἦν Ἀκραγαντῖνος ἐκ Σικελίας, αὐτὸς ἐναρχόμενος τῶν Καθαρμῶν φησιν·

ὦ φίλοι οἱ μέγα ἄστῳ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος

ναίετ' ἂν' ἄκρα πόλεος. (B 112)

καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ τάδε.

ἀκοῦσαι δ' αὐτὸν Πυθαγόρου Τίμαιος διὰ τῆς ἐνάτης (fr. 81; FHG I, 211) ἱστορεῖ, λέγων ὅτι καταγνωσθεῖς ἐπὶ λογοκλοπίαι τότε (καθὰ καὶ Πλάτων) τῶν λόγων ἐκωλύθη μετέχειν. μεμνήσθαι δὲ καὶ αὐτὸν Πυθαγόρου λέγοντα·

ἦν δέ τις ἐν κείνοισιν ἀνὴρ περιώσια εἰδώς,

ὅς δὴ μήκιστον πρᾶπίδων ἐκτήσατο πλοῦτον. (B 129)

οἱ δὲ τοῦτο εἰς Παρμενίδην αὐτὸν λέγειν ἀναφέροντα. (55) φησὶ δὲ Νεάνθης (FGrHist. 81 F 26; II, 197) ὅτι μέχρι Φιλόλαου καὶ Ἐμπεδοκλέους ἐκοινώνουν οἱ Πυθαγορικοὶ τῶν λόγων· ἐπεὶ δ' αὐτὸς διὰ τῆς ποιήσεως ἐδημοσίωσεν αὐτά, νόμον ἔθεντο μηδενὶ μεταδώσειν ἐποποιῶνι (τὸ δ' αὐτὸ καὶ Πλάτωνα παθεῖν φησι· καὶ γὰρ τοῦτον κωλυθῆναι). τίνας μέντοι γε αὐτῶν ἤκουσεν ὁ Ἐμπεδοκλῆς, οὐκ εἶπε· τὴν γὰρ περιφερομένην ὡς Τηλαύγους ἐπιστολὴν ὅτι τε μετέσχεν Ἰππάσου καὶ Βροστίνου, μὴ εἶναι ἀξιόπιστον. ὁ δὲ Θεόφραστος (Phys. Opin. fr. 3; D. 477, 18 not.) Παρμενίδου φησὶ ζηλωτὴν αὐτὸν γενέσθαι καὶ μιμητὴν ἐν τοῖς ποιήμασι· καὶ γὰρ ἐκεῖνον ἐν ἔπεσι τὸν περὶ φύσεως ἐξενεγκεῖν λόγον. (56) Ἐρμιππος (fr. 27; FHG III, 42) δὲ οὐ Παρμενίδου,

Ξενοφάνους δὲ γεγονέναι ζηλωτήν, ὧι καὶ συνδιατριῖψαι καὶ μιμήσασθαι τὴν ἐποποιίαν· ὕστερον δὲ τοῖς Πυθαγορικοῖς ἐντυχεῖν. Ἄλκιδάμας δ' ἐν τῷ Φυσικῷ (OA II ,156b 6 Sauppe) φησι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους Ζήνωνα καὶ Ἐμπεδοκλέα ἀκοῦσαι Παρμενίδου, εἶθ' ὕστερον ἀποχωρῆσαι, καὶ τὸν μὲν Ζήνωνα κατ' ἰδίαν φιλοσοφῆσαι, τὸν δὲ Ἀναξαγόρου διακοῦσαι καὶ Πυθαγόρου· καὶ τοῦ μὲν τὴν σεμνότητα ζηλῶσαι τοῦ τε βίου καὶ τοῦ σχήματος, τοῦ δὲ τὴν φυσιολογίαν. (57)

Ἄριστοτέλης δὲ ἐν τῷ Σοφιστῆι (fr. 65; cfr. A 19) φησι πρῶτον Ἐμπεδοκλέα ῥητορικὴν εὐρεῖν, Ζήνωνα δὲ διαλεκτικὴν. ἐν δὲ τῷ Περί ποιητῶν (fr. 70; cfr. Poetica, 1447b 18) φησιν ὅτι καὶ Ὀμηρικὸς ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ δεινὸς περὶ τὴν φράσιν γέγονεν, μεταφορητικὸς τε ὢν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ ποιητικὴν ἐπιτεύγμασι χρώμενος· καὶ διότι γράψαντος αὐτοῦ καὶ ἄλλα ποιήματα τὴν τε Ξέρξου διάβασιν καὶ προοίμιον εἰς Ἀπόλλωνα, ταῦθ' ὕστερον κατέκαυσεν ἀδελφὴ τις αὐτοῦ (ἢ θυγάτηρ, ὡς φησιν Ἰερώνυμος (fr. 24 Hiller), τὸ μὲν προοίμιον ἄκουσα, τὰ δὲ Περσικὰ βουληθεῖσα διὰ τὸ ἀτελείωτα εἶναι. (58) καθόλου δὲ φησι καὶ τραγωιδίας αὐτὸν γράψαι καὶ πολιτικούς· Ἡρακλείδης δὲ ὁ τοῦ Σαραπίωνος ἐτέρου φησιν εἶναι τὰς τραγωιδίας. Ἰερώνυμος δὲ τρισὶ καὶ τετραράκοντά φησιν ἐντετυχηκέναι, Νεάνθης (FGrHist. 84 F 27; II, 197) δὲ νέον ὄντα γεγραφέναι τὰς τραγωιδίας καὶ αὐτῶν ἑπτὰ ἐντετυχηκέναι. φησὶ δὲ Σάτυρος ἐν τοῖς Βίοις (fr. 12; FHG III, 162), ὅτι καὶ ἰατρὸς ἦν καὶ ῥήτωρ ἄριστος. Γοργίαν γοῦν τὸν Λεοντῖνον (82 A 3) αὐτοῦ γενέσθαι μαθητὴν, ἄνδρα ὑπερέχοντα ἐν ῥητορικῇ καὶ τέχνην ἀπολελοιπότα· ὃν φησιν Ἀπολλόδωρος ἐν Χρονικοῖς (FGrHist. 244 F 33; II, 1029) ἐννέα πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἔτη βιῶναι. (59) τοῦτόν φησιν ὁ Σάτυρος λέγειν, ὡς αὐτὸς παρείη τῷ Ἐμπεδοκλεῖ γοητεύοντι. ἀλλὰ καὶ αὐτὸν διὰ τῶν ποιημάτων ἐπαγγέλλεσθαι τοῦτό τε καὶ ἄλλα πλείω, δι' ὧν φησι·

φάρμακα δ' ὅσα γεγάσι κακῶν καὶ γήραος ἄλκαρ

πεύση, ἐπεὶ μούνω σοὶ ἐγὼ κρανέω τάδε πάντα.

παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἳ τ' ἐπὶ γαῖαν

ὄρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἄρουραν·  
καὶ πάλιν, ἦν ἐθέλησθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις·  
θήσεις δ' ἐξ ὄμβροιο κελαινοῦ καίριον ἀύχμον  
ἀνθρώποις, θήσεις δὲ καὶ ἐξ ἀύχμοιο θερείου  
ρέυματα δενδρεόθρεπτα τὰ τ' αἰθέρι ναιήσονται,  
ἄξεις δ' ἐξ Αἴδαο καταφθιμένου μένος ἀνδρός. (B 111)

(60) φησὶ δὲ καὶ Τίμαιος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ (fr. 94; FHG I, 215) κατὰ πολλοὺς τρόπους τεθαυμάσθαι τὸν ἄνδρα. καὶ γὰρ ἐτησίῳ ποτὲ σφοδρῶς πνευσάντων ὡς τοὺς καρποὺς λυμῆναι, κελεύσας ὄνους ἐκδαρῆναι καὶ ἀσκούς ποιῆσαι περὶ τοὺς λόφους καὶ τὰς ἀκρωρείας διέτεινε πρὸς τὸ συλλαβεῖν τὸ πνεῦμα· λήξαντος δὲ κωλυσανέμαν κληθῆναι. Ἡρακλείδης τε ἐν τῷ περὶ νόσων (fr. 75 Voss) φησὶ καὶ Πausανίαι ὑφηγήσασθαι αὐτὸν τὰ περὶ τὴν ἄπνουν. ἦν δ' ὁ Πausανίας, ὡς φησὶν Ἄριστιππος καὶ Σάτυρος, ἐρώμενος αὐτοῦ, ὧι δὴ καὶ τὰ Περὶ φύσεως προσπεφώνηκεν οὕτως·

(61) Πausανίη, σὺ δὲ κλυθι, δαΐφρονος Ἀγχίτου υἱέ. (B 1)  
ἀλλὰ καὶ ἐπίγραμμα εἰς αὐτὸν ἐποίησεν·

Πausανίην ἱητρὸν ἐπώνυμον Ἀγχίτου υἱὸν  
φῶτ' Ἀσκληπιάδην πατρὶς ἔθρεψε Γέλα,  
ὅς πολλοὺς μογεροῖσι μαραινόμενους καμάτοισι  
φῶτας ἀπέστρεψεν Φερσεφόνης ἀδύτων. (B 156)

τὴν γοῦν ἄπνουν ὁ Ἡρακλείδης (fr. 72 Voss) φησὶ τοιοῦτόν τι εἶναι, ὡς τριάκοντα ἡμέρας συντηρεῖν ἄπνουν καὶ ἄσφυκτον τὸ σῶμα· ὅθεν εἶπεν αὐτὸν καὶ ἱητρὸν καὶ μάντιν, λαμβάνων ἅμα καὶ ἀπὸ τούτων τῶν στίχων·

(62) ὦ φίλοι, οἱ μέγα ἄστυ κατὰ ξανθοῦ Ἀκράγαντος  
ναίετ' ἀν' ἄκρα πόλεος, ἀγαθῶν μελεδήμονες ἔργων,  
χαίρετ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητὸς  
πωλεῦμαι μετὰ πᾶσι τετιμένος, ὥσπερ ἔοικα,

ταινίαις τε περίστεπτος στέφεσίν τε θαλείοις·  
 τοῖσιν ἄμ' εὖτ' ἂν ἴκωμαι ἐς ἄστεα τηλεθάοντα,  
 ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξί, σεβίζομαι· οἱ δ' ἄμ' ἔπονται  
 μυρίοι, ἐξερέοντες ὄπη πρὸς κέρδος ἀταρπός·  
 οἱ μὲν μαντοσυνέων κεχρημένοι, οἱ δ' ἐπὶ νούσων  
 παντοίων ἐπύθοντο κλύειν εὐηκέα βάξιν. (B 112)

(63) μέγαν δὲ τὸν Ἄκράγαντα εἰπεῖν φησι (ποταμὸν ἄλλα), ἐπεὶ μυριάδες αὐτὸν κατώικουν ὀγδοήκοντα· ὅθεν τὸν Ἐμπεδοκλέα εἰπεῖν τρυφώντων αὐτῶν  
 „ Ἄκραγαντῖνοι τρυφῶσι μὲν ὡς αὖριον ἀποθανούμενοι, οἰκίας δὲ κατασκευάζονται ὡς πάντα τὸν χρόνον βιωσόμενοι.“ αὐτοὺς δὲ τούτους τοὺς Καθαροὺς (ἐν) Ὀλυμπίασι ῥαψωιδῆσαι λέγεται Κλεομένη τὸν ῥαψωιδόν, ὡς καὶ Φαβωρίνος ἐν Ἀπομνημονεύμασι. φησὶ δ' αὐτὸν καὶ Ἀριστοτέλης (fr. 66) ἐλεύθερον γεγονέναι καὶ πάσης ἀρχῆς ἀλλότριον, εἴ γε τὴν βασιλείαν αὐτῷ διδομένην παρηιτήσατο, καθάπερ Ξάνθος ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ λέγει, τὴν λιτότητα δηλονότι πλέον ἀγαπήσας.  
 (64) τὰ δ' αὐτὰ καὶ Τίμαιος (fr. 88a; FHG I, 214) εἴρηκε, τὴν αἰτίαν ἅμα παρατιθέμενος τοῦ δημοτικὸν εἶναι τὸν ἄνδρα. φησὶ γὰρ ὅτι κληθεὶς ὑπὸ τινος τῶν ἀρχόντων, ὡς προβαίνοντος τοῦ δείπνου τὸ ποτὸν οὐκ εἰσεφέρετο, τῶν (δ') ἄλλων ἡσυχάζόντων, μισοπονήρως διατεθεὶς ἐκέλευσεν εἰσφέρειν· ὁ δὲ κεκληκὼς ἀναμένειν ἔφη τὸν τῆς βουλῆς ὑπηρέτην. ὡς δὲ παρεγένετο, ἐγενήθη συμποσίαρχος, τοῦ κεκληκός δηλονότι καταστήσαντος, ὃς ὑπεγράφετο τυραννίδος ἀρχήν· ἐκέλευσε γὰρ ἢ πίνειν ἢ καταχεῖσθαι τῆς κεφαλῆς. τότε μὲν οὖν ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἡσύχασε· τῆι δ' ὑστεραία εἰσαγαγὼν εἰς δικαστήριον ἀπέκτεινε καταδικάσας ἀμφοτέρους, τὸν τε κλήτορα καὶ τὸν συμποσίαρχον. ἀρχὴ μὲν οὖν αὐτῷ τῆς πολιτείας ἦδε. (65) πάλιν δὲ Ἄκρωνος τοῦ ἱατροῦ τόπον αἰτουῦντος παρὰ τῆς βουλῆς εἰς κατασκευὴν πατρῷου μνήματος διὰ τὴν ἐν τοῖς ἱατροῖς ἀκρότητα παρελθὼν ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐκώλυσε, τὰ τε ἄλλα περὶ ἰσότητος διαλεχθεὶς καὶ τι καὶ τοιοῦτον ἐρωτήσας· τί δὲ ἐπιγράψομεν ἐλεγείον; ἢ τοῦτο·

ἄκρον ἰατρὸν Ἄκρων' Ἀκραγαντῖνον πατρὸς Ἄκρου

κρύπτει κρημνὸς ἄκρος πατρίδος ἀκροτάτης. (B 157)

τινὲς δὲ τὸν δεῦτερον στίχον οὕτω προφέρονται

ἀκροτάτης κορυφῆς τύμβος ἄκρος κατέχει.

τοῦτο τινες Σιμωνίδου φασὶν εἶναι. (66) ὕστερον δ' ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ τὸ τῶν χιλίων ἄθροισμα κατέλυσε συνεστῶς ἐπὶ ἔτη τρία, ὥστε οὐ μόνον ἦν τῶν πλουσίων, ἀλλὰ καὶ τῶν τὰ δημοτικὰ φρονούντων. ὁ γέ τοι Τίμαιος ἐν τῇ ια καὶ ιβ (πολλάκις γὰρ αὐτοῦ μνημονεύει) φησὶν ἐναντίαν ἐσχηκέναι γνώμην αὐτὸν [ἐν] τε τῇ πολιτείαι [καὶ ἐν τῇ ποιήσει· ὅπου μὲν γὰρ μέτριον καὶ ἐπιεικῆ] φαίνεσθαι, ὅπου δὲ ἀλαζόνα καὶ φίλαυτον (ἐν τῇ ποιήσει)· φησὶ γοῦν·

χαίρετ'· ἐγὼ δ' ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος, οὐκέτι θνητὸς

πωλεῦμαι,

καὶ τὰ ἐξῆς (B 112, 4. 5).

καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐπεδήμει Ὀλυμπίασιν, ἐπιστροφῆς ἡξιούτο πλείονος, ὥστε μηδενὸς ἐτέρου μνεῖαν γίγνεσθαι ἐν ταῖς ὀμιλίαις τοσαύτην ὄσσην Ἐμπεδοκλέους. (67) ὕστερον μέντοι τοῦ Ἀκράγαντος οἰκιζομένου (?) ἀντέστησαν αὐτοῦ τῇ καθόδῳ οἱ τῶν ἐχθρῶν ἀπόγονοι· διόπερ εἰς Πελοπόννησον ἀποχωρήσας ἐτελεύτησεν. οὐ παρήκε δ' οὐδὲ τοῦτον ὁ Τίμων (fr. 42 Diels, cfr. 31 A 43), ἀλλ' ὥδ' αὐτοῦ καθάπτεται λέγων·

καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἀγοραίων

ληκητῆς ἐπέων· ὅσα δ' ἔσθενε, τοσσάδ' ἔειλεν,

ἀρχῶν ὅς διέθηκ' ἀρχὰς ἐπιδευέας ἄλλων.

περὶ δὲ τοῦ θανάτου διάφορός ἐστὶν αὐτοῦ λόγος· Ἡρακλείδης (fr. 76 Voss) μὲν γὰρ τὰ περὶ τῆς ἄπνου διηγησάμενος, ὡς ἐδοξάσθη Ἐμπεδοκλῆς ἀποστείλας τὴν νεκρὰν ἄνθρωπον ζῶσαν, φησὶν ὅτι θυσίαν συνετέλει πρὸς τῷ Πεισιάνακτος ἀγρῶι. συνεκέκληντο δὲ τῶν φίλων τινές, ἐν οἷς καὶ Πausanίας. (68) εἶτα μετὰ τὴν εὐωχίαν οἱ μὲν ἄλλοι χωρισθέντες ἀνεπαύοντο, οἱ μὲν ὑπὸ τοῖς δένδροις ὡς ἀγροῦ

παρακειμένου, οί δ' ὅπηι βούλοιντο, αὐτὸς δὲ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ τόπου ἐφ' οὗπερ  
 κατεκέκλιτο. ὡς δὲ ἡμέρας γενηθείσης ἐξανέστησαν, οὐχ ἠύρεθη μόνος. ζητουμένου  
 δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν ἀνακρινομένων καὶ φασκόντων μὴ εἰδέναι, εἷς τις ἔφη μέσων  
 νυκτῶν φωνῆς ὑπερμεγέθους ἀκοῦσαι προσκαλουμένης Ἐμπεδοκλέα, εἶτα  
 ἐξαναστὰς ἔωρακέναι φῶς οὐράνιον καὶ λαμπάδων φέγγος, ἄλλο δὲ μηδέν· τῶν δὲ  
 ἐπὶ τῷ γενομένῳ ἐκπλαγέντων καταβὰς ὁ Πausanίας ἔπεμψε τινὰς ζητήσοντας.  
 ὕστερον δὲ ἐκώλυεν πολυπραγμονεῖν, φάσκων εὐχῆς ἄξια συμβεβηκέναι καὶ θύειν  
 αὐτῷ δεῖν καθαπερεὶ γεγονότι θεῷ. (69) Ἐρμιππος (fr. 27; FHG III, 42) δὲ φησι  
 Πάνθειάν τινὰ Ἀκραγαντίνην ἀπηλπισμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπεῦσαι αὐτὸν  
 καὶ διὰ τοῦτο τὴν θυσίαν ἐπιτελεῖν· τοὺς δὲ κληθέντας εἶναι πρὸς τοὺς ὀγδοήκοντα.  
 Ἰππόβοτος (Heraclides fr. 77 Voss) δὲ φησιν ἐξαναστάντα αὐτὸν ὠδεύκέναι ὡς ἐπὶ τὴν  
 Αἴτην, εἶτα παραγενόμενον ἐπὶ τοὺς κρατῆρας τοῦ πυρὸς ἐναλέσθαι καὶ  
 ἀφανισθῆναι, βουλόμενον τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην βεβαιῶσαι ὅτι γεγόνοι θεός,  
 ὕστερον δὲ γνωσθῆναι, ἀναρριπισθείσης αὐτοῦ μιᾶς τῶν κρηπίδων· χαλκᾶς γὰρ  
 εἶθιστο ὑποδεῖσθαι. πρὸς τοῦθ' ὁ Πausanίας ἀντέλεγε. (70) (Διόδωρος δ' ὁ Ἐφέσιος  
 περὶ Ἀναξιμάνδρου γράφων φησὶν ὅτι τοῦτον ἐζηλώκει, τραγικὸν ἀσκῶν τυφὸν καὶ  
 σεμνὴν ἀναλαβὼν ἐσθῆτα). τοῖς Σελινουντίοις ἐμπεσόντος λοιμοῦ διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ  
 παρακειμένου ποταμοῦ δυσωδίας, ὥστε καὶ αὐτοὺς φθείρεσθαι καὶ τὰς γυναῖκας  
 δυστοκεῖν, ἐπινοῆσαι τὸν Ἐμπεδοκλέα καὶ δύο τινὰς ποταμοὺς τῶν σύνεγγυς  
 ἐπαγαγεῖν ἰδίαις δαπάναις· καὶ καταμίξαντα γλυκῆναι τὰ ρεύματα. οὕτω δὲ  
 λήξαντος τοῦ λοιμοῦ καὶ τῶν Σελινουντίων εὐωχουμένων ποτὲ παρὰ τῷ ποταμῷ,  
 ἐπιφανῆσαι τὸν Ἐμπεδοκλέα· τοὺς δ' ἐξαναστάντας προσκυνεῖν καὶ προσεύχεσθαι  
 καθαπερεὶ θεῷ. ταύτην οὖν θέλοντα βεβαιῶσαι τὴν διάληψιν εἰς τὸ πῦρ ἐναλέσθαι.  
 (71) τούτοις δ' ἐναντιοῦται Τίμαιος (fr. 98; FHG I, 218) ῥητῶς λέγων ὡς ἐξεχώρησεν  
 εἰς Πελοπόννησον καὶ τὸ σύνολον οὐκ ἐπανῆλθεν· ὅθεν αὐτοῦ καὶ τὴν τελευτὴν  
 ἄδηλον εἶναι. πρὸς δὲ τὸν Ἡρακλείδην καὶ ἐξ ὀνόματος ποιεῖται τὴν ἀντίρρησιν ἐν  
 τῇ ιδ' Συρακόσιόν τε γὰρ εἶναι τὸν Πεισιάνακτα καὶ ἀγρὸν οὐκ ἔχειν ἐν Ἀκράγαντι·

Παυσανίαν τε μνημείον [ἄν] πεποιηκέναι τοῦ φίλου, τοιούτου διαδοθέντος λόγου, ἢ ἀγαλμάτιόν τι ἢ σηκὸν οἷα θεοῦ· καὶ γὰρ πλούσιον εἶναι. ἴπῳ οὖν, φησὶν, εἰς τοὺς κρατῆρας ἤλατο ὧν σύνεγγυς ὄντων οὐδὲ μνείαν ποτὲ ἐπεποιήτο; τετελεύτηκεν οὖν ἐν Πελοποννήσῳ. (72) οὐδὲν δὲ παράδοξον τάφον αὐτοῦ μὴ φαίνεσθαι· μηδὲ γὰρ ἄλλων πολλῶν. ἴτοιαυτά τινα εἰπὼν ὁ Τίμαιος ἐπιφέρει· ἄλλὰ διὰ παντός ἐστιν Ἡρακλείδης τοιοῦτος παραδοξολόγος, καὶ ἐκ τῆς σελήνης πεπτωκέναι ἄνθρωπον λέγων. Ἰππόβοτος δὲ φησὶν ὅτι ἀνδριάς ἐγκεκαλυμμένος Ἐμπεδοκλέους ἔκειτο πρότερον μὲν ἐν Ἀκράγαντι, ὕστερον δὲ πρὸ τοῦ Ῥωμαίων βουλευτηρίου ἀκάλυφος, δηλονότι μεταθέντων αὐτὸν ἐκεῖ Ῥωμαίων. γραπταὶ μὲν γὰρ εἰκόνες καὶ νῦν περιφέρονται. Νεάνθης δ' ὁ Κυζικηνὸς ὁ καὶ περὶ τῶν Πυθαγορικῶν εἰπὼν φησι (FGrHist. 84 F 28; II, 197) Μέτωνος τελευτήσαντος τυραννίδος ἀρχὴν ὑποφύεσθαι εἶτα τὸν Ἐμπεδοκλέα πείσαι τοὺς Ἀκραγαντίνους παύσασθαι μὲν τῶν στάσεων, ἰσότητά δὲ πολιτικὴν ἀσκεῖν. (73) ἔτι τε πολλὰς τῶν πολιτίδων ἀπροίκους ὑπαρχούσας αὐτὸν προίκισαι διὰ τὸν παρόντα πλοῦτον· διὸ δὴ πορφύραν τε ἀναλαβεῖν αὐτὸν καὶ στρόφιον ἐπιθέσθαι χρυσοῦν, ὡς Φαβωρίνος ἐν Ἀπομνημονεύμασιν, ἔτι τ' ἐμβάδας χαλκᾶς καὶ στέμμα Δελφικόν. κόμη τε ἦν αὐτῷ βαθεῖα καὶ παῖδες ἀκόλουθοι· καὶ αὐτὸς αἰεὶ σκυθρωπὸς ἐφ' ἑνὸς σχήματος ἦν. τοιοῦτος δὲ προσήκει, τῶν πολιτῶν ἐντυχόντων καὶ τοῦτο ἀξιωσάντων οἰονεῖ βασιλείας τινὸς παράσημον. ὕστερον δὲ διὰ τινα πανήγυριν πορευόμενον ἐπ' ἀμάξης ὡς εἰς Μεσσήνην πεσεῖν καὶ τὸν μηρὸν κλάσαι· νοσήσαντα δ' ἐκ τούτου τελευτῆσαι ἐτῶν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα. εἶναι δ' αὐτοῦ καὶ τάφον ἐν Μεγάροις. (74) περὶ δὲ τῶν ἐτῶν Ἀριστοτέλης διαφέρειται· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος ἑξήκοντα ἐτῶν αὐτὸν τελευτῆσαι. οἱ δὲ ἑννέα καὶ ἑκατόν. ἤκμαζε δὲ κατὰ τὴν τετάρτην καὶ ὀγδοηκοστὴν Ὀλυμπιάδα (-444/-441). Δημήτριος δ' ὁ Τροιζήνιος ἐν τῷ Κατὰ σοφιστῶν βιβλίῳ (FHG IV, 383) φησὶν αὐτὸν καθ' Ὅμηρον (λ 278)

ἀψάμενον βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὑψηλοῖο κρανεῖης

αὐχέν' ἀποκρεμάσαι, ψυχὴν [δ'] Ἀϊδόσδε κατελθεῖν.



ἐν τῷ προειρημένῳ Τηλαύγους ἐπιστολίῳ λέγεται αὐτὸν εἰς θάλατταν ὑπὸ γήρωσ ὀλισθόντα τελευτῆσαι. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ θανάτου καὶ τοσαῦτα.

Φέρεται δὲ καὶ ἡμῶν εἰς αὐτὸν ἐν τῇ Παμμέτρῳ σκωπτικὸν μὲν, τοῦτον δ' ἔχον τὸν τρόπον (*A. Pal. VII. 123*).

(75) καὶ σύ ποτ', Ἐμπεδόκλεις, διερῆ φλογὶ σῶμα καθήρας  
 πῦρ ἀπὸ κρητήρων ἔκπιες ἀθανάτων  
 οὐκ ἐρέω δ' ὅτι σαυτὸν ἐκὼν βάλες ἐς ῥόον Αἴτνης,  
 ἀλλὰ λαθεῖν ἐθέλων ἔμπεσες οὐκ ἐθέλων.

καὶ ἄλλο (*A. Pal. VII. 124*):

ναὶ μὴν Ἐμπεδοκλῆα θανεῖν λόγος ὥς ποτ' ἀμάξης  
 ἔκπεσε καὶ μηρὸν κλάσσατο δεξιτερόν·  
 εἰ δὲ πυρὸς κρητήρας ἐσήλατο καὶ πίε τὸ ζῆν,  
 πῶς ἂν ἔτ' ἐν Μεγάρῳις δείκνυτο τοῦδε τάφος;

(76) ἐδόκει δ' αὐτῷ τάδε· στοιχεῖα μὲν εἶναι τέτταρα, πῦρ, ὕδωρ, γῆν, ἀέρα· Φιλίαν τε ἦ συγκρίνεται καὶ Νεῖκος ὡς διακρίνεται. φησὶ δ' οὕτω·

Ζεὺς ἀργῆς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ' Αἰδωνεὺς  
 Νῆστις θ', ἠ δακρούις τέγγει κρούνωμα βρότειον· (B 6.2n)

Δία μὲν τὸ πῦρ λέγων, Ἥρην δὲ τὴν γῆν, Αἰδωνέα δὲ τὸν ἀέρα, Νῆστιν δὲ τὸ ὕδωρ. „καὶ ταῦτα“, φησὶν,

ἀλλάττοντα διαμπερὲς οὐδαμὰ λήγει (B 17.6),

ὡς ἂν αἰδίου τῆς τοιαύτης διακοσμήσεως οὔσης· ἐπιφέρει γοῦν·

ἄλλοτε μὲν Φιλότητι συνερχόμεν· εἰς ἐν ἅπαντα,  
 ἄλλοτε δ' αὖ δίχ' ἕκαστα φορεύμενα Νεΐκεος ἔχθει. (B 17.7n)

(77) καὶ τὸν μὲν ἥλιόν φησι πυρὸς ἄθροισμα μέγα καὶ τῆς σελήνης μείζω· τὴν δὲ σελήνην δισκοειδῆ, αὐτὸν δὲ τὸν οὐρανὸν κρυσταλλοειδῆ. καὶ τὴν ψυχὴν παντοῖα εἶδη ζώων καὶ φυτῶν ἐνδύεσθαι· φησὶ γοῦν·

ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ γενόμεν κούρος τε κόρη τε

θάμνος τ' οἰωνός τε καὶ ἔξαλος ἔμπυρος ἰχθύς. (B 117)

τὰ μὲν οὖν Περί φύσεως αὐτῶι καὶ οἱ Καθαρμοὶ εἰς ἔπη τείνουσι πεντακισχίλια, ὁ δὲ Ἰατρικὸς λόγος εἰς ἔπη ἑξακόσια (Lobon fr. 19 Crön.). περὶ δὲ τῶν τραγωιδιῶν προειρήκαμεν.

**A 2** = Suda, s.v. Ἐμπεδοκλῆς

Ἐμπεδοκλῆς Μέτωνος, οἱ δὲ Ἀρχινόμου, οἱ δ' Ἐξαινέτου. καὶ ἀδελφὸν δὲ ἔσχε Καλλικρατίδην. ἠκροάσατο δὲ πρώτου Παρμενίδου, οὗτινος, ὡς φησι Πορφύριος ἐν τῇ Φιλοσόφωι ἱστορίαι (fr. 8 Nauck), καὶ ἐγένετο παιδικά. οἱ δὲ ἔφασαν μαθητὴν Τηλαύγου, τοῦ Πυθαγόρου υἱοῦ, τὸν Ἐμπεδοκλέα γενέσθαι. Ἀκραγαντῖνος φιλόσοφος φυσικὸς καὶ ἐποποιός. ἦν δὲ κατὰ τὴν οἰομένην Ὀλυμπιάδα (-460). οὗτος στέμμα ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοῦν καὶ ἀμύκλας ἐν τοῖς ποσὶ χαλκᾶς καὶ στέμματα Δελφικὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἐπήει τὰς πόλεις, δόξαν περὶ αὐτοῦ κατασχεῖν ὡς περὶ θεοῦ βουλόμενος. ἐπεὶ δὲ γηραιὸς ἐγένετο, νύκτωρ ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς κρατῆρα πυρός, ὥστε μὴ φανῆναι αὐτοῦ τὸ σῶμα. καὶ οὕτως ἀπώλετο τοῦ σανδαλίου αὐτοῦ ἐκβρασθέντος ὑπὸ τοῦ πυρός. ἐπεκλήθη δὲ καὶ κωλυσανέμας διὰ τὸ ἀνέμου πολλοῦ ἐπιθεμένου τῇ Ἀκραγαντία ἐξελάσαι αὐτὸν δορὰς ὄνων περιθέντα τῇ πόλει. γέγονε δὲ τούτου μαθητῆς Γοργίας ὁ ῥήτωρ ὁ Λεοντῖνος. καὶ ἔγραψε δι' ἐπῶν Περί φύσεως τῶν ὄντων βιβλία β (καὶ ἔστιν ἔπη ὡς δισχίλια). Ἰατρικὰ καταλογάδην καὶ ἄλλα πολλά (Lobon fr. 19 Crön.).

**A 3 /1** = Plinius, Naturalis historia XXIX 1, 5

alia factio [ab experimentis cognominant empiricem] coepit in Sicilia, Acrone Agragantino Empedoclis physici auctoritate commendato.

**A 3 /2** = Suda, s.v. Ἄκρων

Ἄκρων, Ἀκραγαντῖνος, ἰατρός, υἱὸς Ξένωνος.

ἐσοφίστευσεν ἐν ταῖς Ἀθήναις ἅμα Ἐμπεδοκλεῖ. ἔστιν οὖν πρεσβύτερος Ἴπποκράτους. ἔγραψε Περὶ ἰατρικῆς δωρίδι διαλέκτωι, Περὶ τροφῆς ὑγιεινῶν βιβλίον α. ἔστι δὲ καὶ οὗτος τῶν τινὰ πνεύματα σημειωσαμένων. εἰς τοῦτον ἐποίησεν Ἐμπεδοκλῆς τωθαστικὸν ἐπίγραμμα (B 157).

**A 3/3** = Plútarchos, De Isid. et Os. 79; 383d

Ἄκρωνα γοῦν τὸν ἰατρὸν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν μέγαν λοιμὸν εὐδοκιμῆσαι λέγουσι πῦρ κελεύοντα παρακαίειν τοῖς νοσοῦσιν.

**A 3/4** = Galénos, Meth. med. I, 1 (X, 5 K.)

καὶ πρόσθεν μὲν ἕρις ἦν οὐ σμικρὰ νικῆσαι τῶι πλήθει τῶν εὐρημάτων ἀλλήλους ὀριγνωμένων τῶν ἐν Κῶι καὶ Κνίδωι· διττὸν γὰρ ἔτι τοῦτο τὸ γένος ἦν τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἀσκληπιαδῶν ἐκλιπόντος τοῦ κατὰ Ῥόδον· ἤριζον δ' αὐτοῖς τὴν ἀγαθὴν ἕριν ἐκείνην, ἣν Ἡσίοδος ἐπῆνει (Opp. 24), καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἰατροί, Φιλιστίων τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πausανίας καὶ οἱ τούτων ἑταῖροι.

**A 4** = Aristotelés, De anima I, 2; 405b1

τῶν δὲ φορτικωτέρων καὶ ὕδωρ τινὲς ἀπεφήναντο (τὴν ἀρχήν) καθάπερ Ἴππων· πεισθῆναι δ' εἰκόσιν ἐκ τῆς γονῆς ὅτι πάντων ὑγρά· καὶ γὰρ ἐλέγχει τοὺς αἶμα φάσκοντας τὴν ψυχὴν, ὅτι ἡ γονὴ οὐχ αἶμα.

**A 5** = Sída, s. v. Ζήνων (29 A 2)

... ἔγραψεν Ἐριδας, Ἐξήγησιν τῶν Ἐμπεδοκλέους, Πρὸς τοὺς φιλοσόφους περὶ φύσεως. τοῦτόν φασιν εὐρετὴν εἶναι τῆς διαλεκτικῆς, ὡς Ἐμπεδοκλέα ῥητορικῆς.

**A 6** = Aristotelés, Metaphysica I, 3; 984a11

Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος τῆι μὲν ἡλικίαι πρότερος ὢν τούτου (Ἐμπεδ.), τοῖς δ' ἔργοις ὕστερος ἀπείρους εἶναί φησι τὰς ἀρχάς.

**A 7** = Simplicios, In Physica 25, 19 (Theophrastos, Phys. Opin. fr. 3.; Dox. 477)

Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονώς, Παρμενίδου δὲ ζηλωτῆς καὶ πλησιαστῆς καὶ ἔτι μᾶλλον τῶν Πυθαγορείων.

**A 8** = Eusebios, Preparatio evangelica X, 14, 15

Τηλαύγους δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἀκουστῆς γίνεται, καθ' ὃν Ἡράκλειτος ὁ σκοτεινὸς ἐγνωρίζετο.

**A 9/1** = Eusebios, Chron. ol. 81, 1 (456)

Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης φυσικοὶ φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο.

**A 9/2** = Gellius, Noctes Atticae XVII, 21, 14

iuxta ea tempora Empedocles Agrigentinus in philosophiae naturalis studio floruit.

**A 10** není v edici DK

**A 11** = Athénaios, Deipnosophistae I, 5e

Ἐμπεδοκλῆς δ' ὁ Ἀκραγαντῖνος ἵπποις Ὀλύμπια νικήσας Πυθαγορικὸς ὢν καὶ ἐμψύχων ἀπεχόμενος ἐκ σμύρνης καὶ λιβανωτοῦ καὶ τῶν πολυτελεστάτων ἀρωμάτων βοῦν ἀναπλάσας διένειμε τοῖς εἰς τὴν πανήγυριν ἀπαντήσασιν.

**A 12** = Athénaios, Deipnosophistae XIV, 620d

τοὺς δ' Ἐμπεδοκλέους Καθαροὺς ἐραψώδησεν Ὀλυμπίασι Κλεομένης ὁ ῥαψωιδός, ὡς φησιν Δικαίαρχος ἐν τῷ Ὀλυμπικῷ (fr. 47 FHG II 249).

**A 13** = Nikomachos (?), Porph., Vit. Pyth. 29; Iamb., Vita Pyth. 135

ὢν μεταλαβόντας Ἐμπεδοκλέα τε τὸν Ἀκραγαντῖνον καὶ Ἐπιμενίδην τὸν Κρηῖτα καὶ Ἄβαριν τὸν Ὑπερβόρειον πολλαχῆ καὶ αὐτοὺς τοιαῦτά τινα ἐπιτετελεκέναι.

δῆλα δ' αὐτῶν τὰ ποιήματα ὑπάρχει, ἄλλως τε καὶ ἀλεξανέμας μὲν ὄν τὸ ἐπώνυμον Ἐμπεδοκλέους, καθαρτῆς δὲ τὸ Ἐπιμενίδου, αἰθροβάτης δὲ τὸ Ἀβάριδος.

**A 14 /1** = Plútarchos, De curios. 1; 515c

ὁ δὲ φυσικὸς Ἐμπεδοκλῆς ὄρους τινὰ διασφάγα βαρὺν καὶ νοσῶδη κατὰ τῶν πεδίων τὸν νότον ἐμπνέουσαν ἐμφράξας λοιμὸν ἔδοξεν ἐκκλεῖσαι τῆς χώρας.

**A 14 /2** = Plútarchos, Adversus Colotem 32, 4; 1126b

Ἐμπεδοκλῆς δὲ τοὺς τε πρώτους τῶν πολιτῶν ὑβρίζοντας καὶ διαφοροῦντας τὰ κοινὰ ἐξελέγξας [ἐξέβαλε] τὴν τε χώραν ἀπήλλαξεν ἀκαρπίας καὶ λοιμοῦ διασφάγας ὄρους ἀποτειχίσας δι' ὧν ὁ νότος εἰς τὸ πεδῖον ὑπερέβαλλε.

**A 14 /3** = Kléméns Alex., Stromata VI, 30,1

Ἐμπεδοκλῆς τε ὁ Ἀκραγαντῖνος κωλυσανέμας ἐπεκλήθη. λέγεται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀκράγαντος ὄρους πνέοντός ποτε ἀνέμου βαρὺ καὶ νοσῶδες τοῖς ἐγχωρίοις, ἀλλὰ καὶ ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν ἀγονίας αἰτίου γινομένου παῦσαι τὸν ἄνεμον.

**A 14 /4** = Filostratos, Vita Apoll. VIII, 7, 8; 158

τίς δ' ἂν σοφὸς ἐκλιπεῖν σοι δοκεῖ τὸν ὑπὲρ πόλεως τοιαύτης ἀγῶνα, ἐνθυμηθεῖς μὲν Δημόκριτον ἐλευθερώσαντα λοιμοῦ ποτε Ἀβδηρίτας, ἐννοήσας δὲ Σοφοκλέα τὸν Ἀθηναῖον, ὃς λέγεται καὶ ἀνέμους θέλξαι τῆς ὥρας ὑπερπνεύσαντας, ἀκηκοῶς δὲ τὰ Ἐμπεδοκλέους ὃς νεφέλης ἀνέσχε φορὰν ἐπ' Ἀκραγαντῖνους ῥαγείσης;

**A 14 /5** = Filostratos, Vita Apoll. I, 2

Ἐμπεδοκλῆς τε γὰρ καὶ Πυθαγόρας αὐτὸς καὶ Δημόκριτος ὁμιλήσαντες μάγοις καὶ πολλὰ δαιμόνια εἰπόντες οὕτω ὑπήχθησαν τῇ τέχνῃ.

**A 14 /6** = Plinius, Naturalis historia XXX, 1, 9

certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc [magicen] discendam navigavere exsiliis verius quam peregrinationibus susceptis. hanc reversi praedicavere, hanc in arcanis habuere.

**A 15** = Iamblichos, Vita Pyth. 113

Ἐμπεδοκλῆς δὲ σπασαμένου τὸ ξίφος ἤδη νεανίου τινὸς ἐπὶ τὸν αὐτοῦ ξενοδόχον Ἄγχιτον (cfr. B 1), ἐπεὶ δικάσας δημοσίαι τὸν τοῦ νεανίου πατέρα ἐθανάτωσε, καὶ ἀίξαντος, ὡς εἶχε συγχύσεως καὶ θυμοῦ, ξιφήρους παῖσαι τὸν τοῦ πατρὸς καταδικαστὴν ὡσανεὶ φονέα Ἄγχιτον, μεθαρμοσάμενος ὡς εἶχε τὴν λύραν καὶ πεπαντικὸν τι μέλος καὶ κατασταλτικὸν μεταχειρισάμενος εὐθύς ἀνεκρούσατο τὸ ἠηπενθὲς ἄχολόν τε, κακῶν ἐπίληθες ἀπάντων ἑκατὰ τὸν ποιητὴν (δ 221), καὶ τὸν τε ἑαυτοῦ ξενοδόχον Ἄγχιτον θανάτου ἐρρύσατο καὶ τὸν νεανίαν ἀνδροφονίας. ἱστορεῖται δ' οὗτος τῶν Ἐμπεδοκλέους γνωρίμων ὁ δοκιμώτατος ἔκτοτε γενέσθαι.

**A 16/1** = Strabón VI; 274

νομίζουσιν δ' ἐκ τῆς τοιαύτης ὀψεως πολλὰ μυθεύεσθαι καὶ μάλιστα οἷά φασί τινες περὶ Ἐμπεδοκλέους, ὅτι καθάλοιο εἰς τὸν κρατῆρα καὶ καταλίποι τοῦ πάθους ἵχνος τῶν ἐμβάδων τὴν ἑτέραν ἅς ἐφόρει χαλκᾶς. εὐρεθῆναι γὰρ ἔξω μικρὸν ἄπωθεν τοῦ χεῖλους τοῦ κρατῆρος ὡς ἀνερριμμένην ὑπὸ τῆς βίας τοῦ πυρός.

**A 16/2** = Horat., Ars Poet. 458 ff.

si veluti merulis intentus decidit auceps  
 in puteum foveamve, licet „succurrite“ longum  
 clamet „io cives!“, non sit qui tollere curet.  
 si curet quis opem ferre et demittere funem  
 „qui scis, an prudens huc se deiecerit atque  
 servari nolit?“ dicam, Siculique poetae  
 narrabo interitum. deus immortalis haberi  
 dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam

insiluit. sit ius liceatque perire poetis:  
 invitum qui servat, idem facit occidenti.

**A 17** = Pseudo-Aristotelés, Probl. 30, 1; 953a26

τῶν δὲ ὕστερον Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πλάτων καὶ Σωκράτης καὶ ἕτεροι συχνοὶ  
 γνωρίμων.

**A 18 /1** = Ailiános Klaudios, Varia historia XII, 32

Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος ἀλουργεῖ ἐχρήσατο καὶ ὑποδήμασι χαλκοῖς.

**A 18 /2** = Filostratos, Vita Ap. VIII, 7; 156

Ἐμπεδοκλῆς μὲν γὰρ καὶ στρόφιον τῶν ἀλουργοτάτων περὶ αὐτὴν [τὴν κόμην]  
 ἀρμόσας ἐσόβει περὶ τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀγνιᾶς ὕμνους ξυντιθείς, ὡς θεὸς ἐξ  
 ἀνθρώπου ἔσοιτο.

**A 19 /1** = Sextos Empeirikos, Adversus mathem. VII, 6

Ἐμπεδοκλέα μὲν γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ πρῶτον ῥητορικὴν κεκινήκεναι.

**A 19 /2** = Quint. III, 1, 8

nam primus post eos quos poetae tradiderunt movisse aliqua circa rhetoricen Empedocles dicitur.  
 artium autem scriptores antiquissimi Corax et Tisias Siculi, quos insecutus est vir eiusdem  
 insulae Gorgias Leontinus, Empedoclis, ut traditur, discipulus.

**A 19 /3** = Aristotelés, Sophistici elenchi 33; 183b31

οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες [ῥήτορες] παραλαβόντες παρὰ πολλῶν οἷον ἐκ διαδοχῆς  
 κατὰ μέρος προαγαγόντων οὕτως ηὔξηκασιν Τεισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους,  
 Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τεισίαν ...

**A 19 /4** = Schol. Iamblich. Vita P. 198 Nauck

ὅτι καὶ ὁ Παρμενίδης ὁ ἐξ Ἑλέας Πυθαγόρειος ἦν· ἐξ οὗ δῆλον ὅτι καὶ Ζήνων ὁ ἄμφοτερόγλωσσος ὁ καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς διαλεκτικῆς παραδούς, ὥστε ἐκ Πυθαγόρου ἤρξατο ἡ διαλεκτικὴ, ὡσαύτως δὲ ἡ ῥητορικὴ· Τισίας γὰρ καὶ Γοργίας καὶ Πῶλος Ἐμπεδοκλέους τοῦ Πυθαγορείου μαθηταί.

**A 20 /1** = Gnomologion Paris. n. 153 (Ac. Cracov. XX, 152)

Ἐμπεδοκλῆς ἐρωτηθεὶς, διὰ τί σφόδρα ἀγανακτεῖ κακῶς ἀκούων, ἔφη·  
„ὅτι οὐδὲ ἐπαινούμενος ἠσθήσομαι, εἰ μὴ κακῶς ἀκούων λυπηθήσομαι.“

**A 20 /2** = Gnomologion Paris. n. 158 (Ac. Cracov. XX, 152)

Ἐμπεδοκλῆς πρὸς τὸν λέγοντα, ὅτι οὐδένα σοφὸν εὐρεῖν δύναμαι, „κατὰ λόγον“ εἶπε· „τὸν γὰρ ζητοῦντα σοφὸν αὐτὸν πρῶτον εἶναι δεῖ σοφόν“.

**A 20a /1** = Aristotelés, Ethica Eudemia H 1; 1235a9

οἱ φυσιολόγοι καὶ τὴν ὅλην φύσιν διακοσμοῦσιν ἀρχὴν λαβόντες τὸ τὸ ὅμοιον ἰέναι πρὸς τὸ ὅμοιον, διὸ Ἐμπεδοκλῆς καὶ τὴν κύων ἔφη καθῆσθαι ἐπὶ τῆς κεραμίδος διὰ τὸ ἔχειν πλεῖστον ὅμοιον.

**A 20a /2** = Pseudo-Aristotelés, Magna Moralia II, 11; 1208b11

φασὶ δὲ καὶ κυνός ποτε αἰεὶ καθευδούσης ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεραμίδος, ἐρωτηθέντα τὸν Ἐμπεδοκλέα διὰ τί ποτε ἡ κύων ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεραμίδος καθεύδει, εἰπεῖν ὅτι ἔχει τι τῆι κεραμίδι ὅμοιον ἢ κύων.

**A 21** = Lucretius I, 714nn.

et qui quattuor ex rebus posse omnia rentur  
ex igni terra atque anima procrecere et imbri.  
quorum Acragantinus cum primis Empedocles est,  
insula quem triquetris terrarum gessit in oris,



quam fluitans circum magnis anfractibus aequor  
 Ionium glaucis aspargit virus ab undis  
 angustoque freto rapidum mare dividit undans  
 Italiae terrarum oras a finibus eius.  
 hic est vasta Charybdis, et hic Aetnaea minantur  
 murmura flammaram rursus se colligere iras,  
 faucibus eruptos iterum vis ut vomat ignis  
 ad caelumque ferat flammai fulgura rursus.  
 quae cum magna modis multis miranda videtur  
 gentibus humanis regio visendaque fertur,  
 rebus opima bonis, multa munita virum vi,  
 nil tamen hoc habuisse viro praeclarius in se  
 nec sanctum magis et mirum carumque videtur  
 carmina quin etiam divini pectoris eius  
 vociferantur et exponunt praeclara reperta,  
 ut vix humana videatur stirpe creatus.

**A 22** = Aristotelés, Poetica 1; 1447b17

οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὀμήρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ πλὴν τὸ μέτρον· διὸ τὸν μὲν ποιητὴν  
 δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητὴν.

**A 23 /1** = Menandros I, 2, 2

φυσικοὶ [ὕμνοι] δ' ὁποῖους οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Ἐμπεδοκλέα ἐποίησαν, τίς ἢ τοῦ  
 Ἀπόλλωνος φύσις, τίς ἢ τοῦ Διὸς (B 6, 2) παρατιθέμενοι. καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Ὀρφέως  
 τούτου τοῦ τρόπου.

**A 23 /2** = Menandros I, 5, 2

εἰσὶν δὲ τοιοῦτοι, ὅταν Ἀπόλλωνος ὕμνον λέγοντες ἥλιον αὐτὸν εἶναι φάσκωμεν  
 καὶ περὶ τοῦ ἡλίου τῆς φύσεως διαλεγώμεθα καὶ περὶ Ἥρας ὅτι ἀἷρ καὶ Ζεὺς τὸ

θερμόν (B 6, 2). οί γὰρ τοιοῦτοι ὕμνοι φυσιολογικοί. καὶ χρῶνται δὲ τῶι τοιούτῳ τρόπῳ Παρμενίδης καὶ Ἐμπεδοκλῆς ... Παρμενίδης μὲν γὰρ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐξηγοῦνται, Πλάτων δὲ ἐν βραχυτάτοις ἀναμιμνήσκει.

**A 24 /1** = Lactantius, Inst. div. II, 12, 4

Empedocles, quem nescias utrumne inter poetas an inter philosophos numeres, quia de rerum natura versibus scripsit ut apud Romanos Lucretius et Varro, quattuor elementa constituit.

**A 24 /2** = Quint. I, 4, 4

... propter Empedoclea in Graecis, Varronem ac Lucretium in Latinis, qui praecepta sapientiae versibus tradiderunt.

**A 25 /1** = Schol. ad Dionys. Thrac. 168, 8 Hilgard

ποιητῆς δὲ κεκόσμηται τοῖς τέσσαρσι τούτοις μέτρῳ, μύθῳ, ἱστορίᾳ καὶ ποιᾷ λέξει, καὶ πᾶν ποίημα μὴ μετέχον τούτων οὐκ ἔστι ποίημα, εἰ καὶ μέτρῳ κέχρηται. ἀμέλει τὸν Ἐμπεδοκλέα καὶ Τυρταῖον (?) καὶ τοὺς περὶ ἀστρολογίας εἰπόντας οὐ καλοῦμεν ποιητάς, εἰ καὶ μέτρῳ ἐχρήσαντο διὰ τὸ μὴ χρῆσασθαι αὐτοὺς τοῖς τῶν ποιητῶν χαρακτηριστικοῖς.

**A 25 /2** = Schol. ad Dionys. Thrac. 166, 13 Hilgard

οὐκ ἔστι ποιητῆς ὁ μέτρῳ μόνῳ χρώμενος· οὐδὲ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς ὁ τὰ Φυσικὰ γράψας οὐδ' οἱ περὶ ἀστρολογίας εἰπόντες οὐδὲ ὁ Πύθιος ἐμμέτρως χρησμευιδῶν.

**A 25 /3** = Plútarchos, Quom. ad. poet. aud. 2; 16c (28 A 15)

δεύτερον δὲ τὸ τοῖς ἰδίῳις ὀνόμασι λέγειν ..., τρίτον μὴ ἀμφιβόλοισ· ταῦτα δέ, ἂν μὴ τὰναντία προαιρηῆται, ὅπερ ποιοῦσιν ὅταν μηθὲν μὲν ἔχῳσι λέγειν, προσποιοῦνται δέ τι λέγειν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει λέγουσιν ταῦτα οἷον Ἐμπεδοκλῆς. φενακίζει γὰρ τὸ κύκλῳ πολὺ ὄν, καὶ πάσχουσιν οἱ ἀκροαταὶ ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς

μάντεσιν. ὅταν γὰρ λέγωσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσιν Ἐκροῖσος Ἄλυν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει ἔ.

**A 25** /32 = Aristotelés, Rhetorica III, 5; 1407a31

δεύτερον δὲ τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν καὶ μὴ τοῖς περιέχουσιν. τρίτον μὴ ἀμφιβόλοις. τοῦτο δ' ἂν μὴ τάναντία προαιρηῖται, ὅπερ ποιῶσιν ὅταν μηδὲν μὲν ἔχωσι λέγειν, προσποιῶνται δὲ τι λέγειν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει λέγουσιν ταῦτα, οἷον Ἐμπεδοκλῆς· φενακίζει γὰρ τὸ κύκλω πολὺ ὄν, καὶ πάσχουσιν οἱ ἀκροαταὶ ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν· ὅταν γὰρ λέγωσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσιν· „Ἐκροῖσος Ἄλυν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.“

**A 25** /4 = Aristotelés, Meteorologica II, 3; 357a24

ὁμοίως δὲ γελοῖον καὶ εἴ τις εἰπὼν ἰδρῶτα τῆς γῆς εἶναι τὴν θάλατταν οἶεταί τι σαφὲς εἰρηκέναι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς (B 55)· πρὸς ποιήσιν μὲν γὰρ οὕτως εἰπὼν ἴσως εἰρηκεν ἰκανῶς (ἢ γὰρ μεταφορὰ ποιητικόν), πρὸς δὲ τὸ γινῶναι τὴν φύσιν οὐχ ἰκανῶς.

**A 25** /5 = Cicero, De oratore I, 50, 217

licet ista ratione dicamus pila bene et duodecim scriptis ludere proprium esse iuris civilis, quoniam utrumque eorum P. Mucius optime fecerit eademque ratione dicantur ei quos φυσικούς Graeci nominant, eidem poetae, quoniam Empedocles physicus egregium poema fecerit.

**A 26** = Dionysios, De comp. verb. 22

ταύτης τῆς ἀρμονίας (τῆς αὐστηρᾶς) πολλοὶ μὲν ἐγένοντο ζηλωταὶ κατὰ τε ποιήσιν καὶ ἱστορίαν καὶ λόγους πολιτικούς, διαφέροντες δὲ τῶν ἄλλων ἐν μὲν ἐπικῆ ποιήσει ὅ τε Κολοφώνιος Ἀντίμαχος καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός, ἐν δὲ μελοποιίαι Πίνδαρος, ἐν τραγωιδίαι δ' Αἰσχύλος ...

**A 27** = Cicero, Ad Qu. fr. II, 9, 3

Lucreti poemata, ut scribis, ita sunt: multis luminibus ingeni, multae etiam artis sed cum veneris—virum te putabo, si Sallusti Empedoclea legeris, hominem non putabo.

**A 28 /1** = Aristotelés, Metaphysica I, 3; 984a8

Ἐμπεδοκλῆς δὲ τὰ τέτταρα πρὸς τοῖς εἰρημένοις [ὔδωρ, ἀήρ, πῦρ] γῆν προσθεῖς τέταρτον· ταῦτα γὰρ ἀεὶ διαμένειν καὶ οὐ γίγνεσθαι ἀλλ' ἢ πλήθει καὶ ὀλιγότητι συγκρινόμενα καὶ διακρινόμενα εἰς ἓν τε καὶ ἐξ ἑνός.

**A 28 /2** = Simplikios, In Physica 25, 21

οὗτος δὲ τὰ μὲν σωματικὰ στοιχεῖα ποιεῖ τέτταρα, πῦρ καὶ ἀέρα καὶ ὔδωρ καὶ γῆν, αἰδία μὲν ὄντα, πλήθει δὲ καὶ ὀλιγότητι μεταβάλλοντα κατὰ τὴν σύγκρισιν καὶ διάκρισιν, τὰς δὲ κυρίως ἀρχάς, ὑφ' ὧν κινεῖται ταῦτα, Φιλίαν καὶ Νεῖκος. δεῖ γὰρ διατελεῖν ἐναλλάξ κινούμενα τὰ στοιχεῖα, ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς Φιλίας συγκρινόμενα, ποτὲ δὲ ὑπὸ τοῦ Νεῖκου διακρινόμενα· ὥστε καὶ ἐξ εἶναι κατ' αὐτὸν τὰς ἀρχάς. καὶ γὰρ ὅπου μὲν ποιητικὴν δίδωσι δύναμιν τῶι Νεῖκει καὶ τῇ Φιλίαι ὅταν λέγη

ἄλλοτε .. ἔχθει (B 17, 7. 8),

ποτὲ δὲ τοῖς τέτταρσιν ὡς ἰσόστοιχα συντάττει καὶ ταῦτα ὅταν λέγη

τοτὲ ... πλάτος τε. (B 17, 17-20)

**A 29** = Platón, Soph. 242cd

μῦθόν τινα ἕκαστος φαίνεται μοι διηγείσθαι παισὶν ὡς οὔσιν ἡμῖν, ὁ μὲν ὡς τρία τὰ ὄντα, πολεμεῖ δὲ ἀλλήλοις ἐνίοτε αὐτῶν ἅττα πη, ποτὲ δὲ καὶ φίλα γιγνόμενα γάμους τε καὶ τόκους καὶ τροφὰς τῶν ἐκγόνων παρέχεται. δύο δὲ ἕτερος εἰπών, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν ἢ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, συνοικίζει τε αὐτὰ καὶ ἐκδίδωσι. τὸ δὲ παρ' ἡμῶν Ἐλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἑνός ὄντος τῶν πάντων καλουμένων οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις. Ἰάδες δὲ καὶ Σικελαίτινες ὕστερον Μοῦσαι ξυνενόησαν, ὅτι συμπλέκειν ἀσφαλέστατον ἀμφοτέρω καὶ

λέγειν, ὡς τὸ ὄν πολλά τε καὶ ἓν ἔστιν, ἔχθραι δὲ καὶ φιλίαι συνέχεται.

„διαφερόμενον γὰρ αἰεὶ ξυμφέρεται“, φασὶν αἰ συντονώτεραι τῶν Μουσῶν (cfr. Hérakleitos B 10), αἰ δὲ μαλακώτεραι τὸ μὲν αἰεὶ ταῦθ' οὕτως ἔχειν ἐχάλασαν, ἐν μέρει δὲ τοτὲ μὲν ἓν εἶναί φασι τὸ πᾶν καὶ φίλον ὑπ' Ἐφροδίτης, τοτὲ δὲ πολλά καὶ πολέμιον αὐτὸ αὐτῶι διὰ Νεϊκός τι (B 17).

**A 30** = Pseudo-Plútarchos, Stromata, in: Eusebios, Praeparatio evangelica I, 8, 10

Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος στοιχεῖα τέσσαρα, πῦρ ὕδωρ αἰθέρα γαῖαν. αἰτίαν δὲ τούτων Φιλίαν καὶ Νεϊκος. ἐκ πρώτης φησὶ τῆς τῶν στοιχείων κράσεως ἀποκριθέντα τὸν ἀέρα περιχυθῆναι κύκλωι μετὰ δὲ τὸν ἀέρα τὸ πῦρ ἐκδραμὸν καὶ οὐκ ἔχον ἑτέραν χώραν ἄνω ἐκτρέχειν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸν ἀέρα πάγου. εἶναι δὲ κύκλωι περὶ τὴν γῆν φερόμενα δύο ἡμισφαίρια τὸ μὲν καθόλου πυρός, τὸ δὲ μικτὸν ἐξ ἀέρος καὶ ὀλίγου πυρός, ὅπερ οἶεται τὴν νύκτα εἶναι. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς κινήσεως συμβῆναι ἀπὸ τοῦ τετυχηκέναι κατὰ [τι] τὸν ἀθροισμὸν ἐπιβρίσαντος τοῦ πυρός. ὁ δὲ ἥλιος τὴν φύσιν οὐκ ἔστι πῦρ, ἀλλὰ τοῦ πυρός ἀντανάκλασις ὁμοία τῆι ἀφ' ὕδατος γινομένη. σελήνην δὲ φησὶν συστήναι καθ' ἑαυτὴν ἐκ τοῦ ἀποληφθέντος ἀέρος ὑπὸ τοῦ πυρός. τοῦτον γὰρ παγῆναι καθάπερ καὶ τὴν χάλαζαν. τὸ δὲ φῶς αὐτὴν ἔχειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου.

τὸ δὲ ἡγεμονικὸν οὔτε ἐν κεφαλῇ οὔτε ἐν θώρακι, ἀλλ' ἐν αἵματι. ὅθεν καθ' ὅ τι ἂν μέρος τοῦ σώματος πλεῖον ἦι παρεσπαρμένον (τὸ ἡγεμονικὸν οἶεται), κατ' ἐκεῖνο προτερεῖν τοὺς ἀνθρώπους.

**A 31** = Hippolytos, Refutatio I, 3 (Dox. 558)

(1) Ἐμπεδοκλῆς δὲ μετὰ τούτους γενόμενος καὶ περὶ δαιμόνων φύσεως εἶπε πολλά, ὡς ἀναστρέφονται διοικοῦντες τὰ κατὰ τὴν γῆν, ὄντες πλεῖστοι. οὗτος τὴν τοῦ παντός ἀρχὴν Νεϊκος καὶ Φιλίαν ἔφη καὶ τὸ τῆς μονάδος νοερὸν πῦρ τὸν θεὸν καὶ συνεστάναι ἐκ πυρός τὰ πάντα καὶ εἰς πῦρ ἀναλυθήσεσθαι. ὧι σχεδὸν καὶ οἱ

Στωικοί συντίθενται δόγματι ἐκπύρωσιν προσδοκῶντες. (2) μάλιστα δὲ πάντων συγκατατίθεται τῇ μετενσωματώσει οὕτως εἰπών·

ἦτοι ... ἰχθύς. (B 117)

(3) οὗτος πάσας εἰς πάντα τὰ ζῶια μεταλλάττειν εἶπε τὰς ψυχάς. καὶ γὰρ ὁ τούτων διδάσκαλος Πυθαγόρας ἔφη ἑαυτὸν Εὐφορβὸν γεγονέναι τὸν ἐπὶ Ἴλιον στρατεύσαντα, φάσκων ἐπιγινώσκειν τὴν ἀσπίδα.

**A 32** = Áetios I, 7, 28 (Dox. 303; cfr. Stob. I, 35, 17 W.)

[Ἐμπεδοκλῆς σφαιροειδὲς καὶ αἰδίων καὶ ἀκίνητον τὸ ἐν] καὶ τὸ μὲν ἐν τὴν ἀνάγκην, ὕλην δὲ αὐτῆς τὰ τέτταρα στοιχεῖα, εἶδη δὲ τὸ Νεῖκος καὶ τὴν Φιλίαν. λέγει δὲ καὶ τὰ στοιχεῖα θεοὺς καὶ τὸ μίγμα τούτων τὸν κόσμον καὶ πρὸς τ[ούτοις τὸν Σφαῖρον, εἰς ὃν πάντα ταῦτ] ἀναλυθήσεται, τὸ μονοειδὲς. καὶ θείας μὲν οἶεται τὰς ψυχάς, θείους δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας αὐτῶν καθαρὸς καθαρῶς.

**A 33 /1** = Áetios I, 3, 20 (Dox. 286)

Ἐμπεδοκλῆς Μέτωνος Ἀκραγαντῖνος τέτταρα μὲν λέγει στοιχεῖα, πῦρ ἀέρα ὕδωρ γῆν, δύο δὲ ἀρχικὰς δυνάμεις, Φιλίαν τε καὶ Νεῖκος, ὧν ἡ μὲν ἐστὶν ἐνωτικὴ, τὸ δὲ διαιρετικόν. φησὶ δὲ οὕτως·

τέσσαρα ... βρότειον. (B 6)

Δία μὲν γὰρ λέγει τὴν ζέσιν καὶ τὸν αἰθέρα, Ἥρην δὲ φερέσβιον τὸν ἀέρα, τὴν δὲ γῆν τὸν Ἀιδωνέα, Νῆστιν δὲ καὶ κρούνωμα βρότειον οἶονεὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ ὕδωρ.

**A 33 /2** = Stobaios, Anthologium I, 10, 11b; p. 121 W.

Ἐμπεδοκλῆς Δία μὲν λέγει τὴν ζέσιν [καὶ] τὸν αἰθέρα, Ἥρην δὲ φερέσβιον τὴν γῆν, ἀέρα δὲ τὸν Ἀιδωνέα, ἐπειδὴ φῶς οἰκεῖον οὐκ ἔχει, ἀλλὰ ὑπὸ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἄστρον καταλάμπεται, Νῆστιν δὲ καὶ κρούνωμα βρότειον τὸ σπέρμα καὶ τὸ ὕδωρ. ἐκ τεσσάρων οὖν στοιχείων τὸ πᾶν, τῆς τούτων φύσεως ἐξ ἐναντίων συνεστῶσης,

ξηρότητός τε καὶ ὑγρότητος καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, ὑπὸ τῆς πρὸς ἄλληλα ἀναλογίας καὶ κράσεως ἐναπεργαζομένης τὸ πᾶν καὶ μεταβολὰς μὲν μερικὰς ὑπομενούσης, τοῦ δὲ παντὸς λύσιν μὴ ἐπιδεχομένης. λέγει γὰρ οὕτως·

ἄλλοτε ... ἔχθει. (B 17, 7. 8)

**A 33 /3** = Hippolytos, Refutatio VII, 29 (p. 211 W.)

Ζεὺς ἐστὶ τὸ πῦρ, Ἥρη δὲ φερέσβιος ἡ γῆ ἢ φέρουσα τοὺς πρὸς τὸν βίον καρπούς, Ἄιδωνεὺς δὲ ὁ ἀήρ, ὅτι πάντα δι' αὐτοῦ βλέποντες μόνον αὐτὸν οὐ καθορῶμεν, Νῆστις δὲ τὸ ὕδωρ· μόνον γὰρ τοῦτο ὄχημα τροφῆς (αἴτιον) γινόμενον πᾶσι τοῖς τρεφομένοις, αὐτὸ καθ' αὐτὸ τρέφειν οὐ δυνάμενον τὰ τρεφόμενα. εἰ γὰρ ἔτρεφε, φησὶν, οὐκ ἂν ποτε λιμῶι κατελήφθη τὰ ζῶια, ὕδατος ἐν τῷ κόσμῳ πλεονάζοντος ἀεὶ. διὰ τοῦτο Νῆστιν καλεῖ τὸ ὕδωρ, ὅτι τροφῆς αἴτιον γινόμενον τρέφειν οὐκ εὐτόνεϊ τὰ τρεφόμενα.

**A 33 /4** = Filodémos, De pietate 2; p. 63 G. (Philippson Herm. 55, 1920, 277)

[τὴν δ' Ἥραν καὶ τὸν Δία φη]σὶν ἀέρα τ[ε καὶ πῦρ] εἶν' Ἐμπε[δοκλῆς ἐν τ]οῖς ὕμνοις.

**A 34 /1** = Galénos, In Hippocratis de natura hominis XV, 32, 11 Kühn (CMG V, 9, 1; p. 19, 7)

Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ἀμεταβλήτων τῶν τεσσάρων στοιχείων ἠγείτο γίνεσθαι τὴν τῶν συνθέτων σωμάτων φύσιν, οὕτως ἀναμεμειγμένων ἀλλήλοις τῶν πρώτων, ὥσει τις λειώσας ἀκριβῶς καὶ χνοῶδη ποιήσας ἰὸν καὶ χαλκίτην καὶ καδμείαν καὶ μίση μείξειεν, ὡς μηδὲν ἐξ αὐτῶν δύνασθαι μεταχειρίσασθαι χωρὶς ἑτέρου.

**A 34 /2** = Galénos, In Hippocratis de natura hominis XV, 49, 12 Kühn (CMG V, 9, 1; p. 27, 22)

πρῶτος ὧν ἴσμεν Ἴπποκράτης ἀπεφήνατο κεράννυσθαι τὰ στοιχεῖα ... καὶ ταύτη διήνεγκεν Ἐμπεδοκλέους· κάκεῖνος γὰρ ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν στοιχείων, ὧν καὶ Ἴπποκράτης, γεγονέναι φησὶν ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἄλλα σώματα πάντα τὰ περὶ τὴν γῆν,

οὐ μὴν κεκραμένων γε δι' ἀλλήλων ἀλλὰ κατὰ σμικρὰ μόρια παρακειμένων τε καὶ ψαυόντων.

**A 35 /1** = Áetios II, 7, 6 (Dox. 336)

Ἐμπεδοκλῆς ἔλεγε μὴ διὰ παντὸς ἐστῶτας εἶναι μηδ' ὠρισμένους τοὺς τόπους τῶν στοιχείων, ἀλλὰ πάντα τοὺς ἀλλήλων μεταλαμβάνειν.

**A 35 /2** = Achill., Is. 4; 34, 20 M.

ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς οὐ δίδωσι τοῖς στοιχείοις ὠρισμένους τόπους, ἀλλ' ἀντιπαραχωρεῖν ἀλλήλοις φησὶν, ὥστε τὴν γῆν μετέωρον φέρεσθαι καὶ τὸ πῦρ ταπεινότερον.

**A 36** = Aristotelés, De generatione et corruptione II, 3; 330b19

ἔνιοι δ' εὐθύς τέτταρα λέγουσιν οἷον Ἐμπεδοκλῆς· συνάγει δὲ καὶ οὗτος εἰς τὰ δύο· τῷ γὰρ πυρὶ τᾶλλα πάντα ἀντιτίθησιν.

**A 37** = Aristotelés, Metaphysica I, 4; 985a21

καὶ Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ πλέον μὲν χρῆται τούτου τοῖς αἰτίοις, οὐ μὴν οὐθ' ἰκανῶς οὐτ' ἐν τούτοις εὐρίσκει τὸ ὁμολογούμενον· πολλαχοῦ γοῦν αὐτῷ ἢ μὲν Φιλία διακρίνει, τὸ δὲ Νεῖκος συγκρίνει. ὅταν μὲν γὰρ εἰς τὰ στοιχεῖα δίστηται τὸ πᾶν ὑπὸ τοῦ Νείκους, τότε πῦρ εἰς ἓν συγκρίνεται καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ἕκαστον· ὅταν δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς Φιλίας συνίωσιν εἰς τὸ ἓν, ἀναγκαῖον ἐξ ἑκάστου τὰ μόρια διακρίνεσθαι πάλιν. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν παρὰ τοὺς πρότερον πρῶτος τὸ τὴν αἰτίαν διελεῖν εἰσήνεγκεν, οὐ μίαν ποιήσας τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν ἀλλ' ἑτέρας τε καὶ ἐναντίας. ἔτι δὲ τὰ ὡς ἐν ὕλης εἶδει λεγόμενα στοιχεῖα τέτταρα πρῶτος εἶπεν. οὐ μὴν χρῆταί γε τέτταρσιν, ἀλλ' ὡς δυσὶν οὖσι μόνοις, πυρὶ μὲν καθ' αὐτό, τοῖς δ' ἀντικειμένοις ὡς μιᾷ φύσει, γῆι τε καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι. λάβοι δ' ἂν τις αὐτὸ θεωρῶν ἐκ τῶν ἐπῶν.



**A 38** = Aristotelés, Physica VIII, 1; 252a7

ἔοικεν Ἐμπεδοκλῆς ἂν εἰπεῖν ὡς τὸ κρατεῖν καὶ κινεῖν ἐν μέρει τὴν Φιλίαν καὶ τὸ Νεῖκος ὑπάρχει τοῖς πράγμασιν ἐξ ἀνάγκης, ἡρεμεῖν δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον.

**A 39** = Aristotelés, Metaphysica I, 4; 984b32

ἐπεὶ δὲ καὶ τὰναντία τοῖς ἀγαθοῖς ἐνόντα ἐφαίνετο ἐν τῇ φύσει, καὶ οὐ μόνον τάξις καὶ τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ ἀταξία καὶ τὸ αἰσχρὸν, καὶ πλείω τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν καὶ τὰ φαῦλα τῶν καλῶν, οὕτως ἄλλος τις Φιλίαν εἰσήνεγκε καὶ Νεῖκος, ἐκάτερον ἐκατέρων αἴτιον τούτων. εἰ γὰρ τις ἀκολουθοίη καὶ λαμβάνοι πρὸς τὴν διάνοιαν καὶ μὴ πρὸς ἃ ψελλίζεται λέγων Ἐμπεδοκλῆς, εὐρήσει τὴν μὲν Φιλίαν αἰτίαν οὖσαν τῶν ἀγαθῶν, τὸ δὲ Νεῖκος τῶν κακῶν· ὥστ' εἴ τις φαίη τρόπον τινὰ καὶ λέγειν καὶ πρῶτον λέγειν τὸ κακὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἀρχὰς Ἐμπεδοκλέα, τάχ' ἂν λέγοι καλῶς, εἶπερ τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων αἴτιον αὐτὸ τὰγαθὸν ἐστι (καὶ τῶν κακῶν τὸ κακόν).

**A 40** = Aristotelés, De generatione et corruptione II, 6; 333b19

ὁ δὲ τὴν μίξιν μόνον ἐπαινεῖ. καίτοι τά γε στοιχεῖα διακρίνει οὐ τὸ Νεῖκος ἀλλ' ἢ Φιλία, τὰ φύσει πρότερα τοῦ θεοῦ· θεοὶ δὲ καὶ ταῦτα.

**A 41** = Ióannés Filoponos, De generatione et corr. 19, 3 Vitelli

πρὸς μὲν γὰρ τὰ φαινόμενα ἐναντία λέγει ἀναιρῶν τὴν ἀλλοίωσιν ἐναργῆ οὖσαν, πρὸς ἑαυτὸν δὲ διότι λέγει μὲν ἀμετάβλητα τὰ στοιχεῖα, καὶ αὐτὰ μὲν μὴ γίνεσθαι ἐξ ἀλλήλων τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων· πάλιν δὲ φησι τῆς Φιλίας κρατούσης τὰ πάντα ἐν γίνεσθαι καὶ τὸν Σφαῖρον ἀποτελεῖν ἄποιον ὑπάρχοντα, ὡς μηκέτι μήτε τὴν τοῦ πυρὸς μήτε τῶν ἄλλων τινὸς σώζεσθαι ἐν αὐτῷ ιδιότητα, ἀποβάλλοντος ἐκάστου τῶν στοιχείων τὸ οἰκεῖον εἶδος.

**A 42 /1** = Aristotelés, De caelo III, 2; 301a14

ἐκ διεστώτων δὲ καὶ κινουμένων οὐκ εὐλογον ποιεῖν τὴν γένεσιν. διὸ καὶ Ἐμπεδοκλῆς παραλείπει τὴν ἐπὶ τῆς Φιλότητος· οὐ γὰρ ἂν ἠδύνατο συστήσασθαι τὸν οὐρανὸν ἐκ κεχωρισμένων μὲν κατασκευάζων, σύγκρισιν δὲ ποιῶν διὰ τὴν Φιλότητα· ἐκ διακεκριμένων γὰρ συνέστηκεν ὁ κόσμος τῶν στοιχείων. ὥστ' ἀναγκαῖον γίνεσθαι ἐξ ἑνὸς καὶ συγκεκριμένου.

**A 42 /2** = Aristotelés, De generatione et corruptione II, 7; 334a5

ἅμα δὲ καὶ τὸν κόσμον ὁμοίως ἔχειν φησὶν ἐπὶ τε τοῦ Νείκουσ νῦν καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς Φιλίας.

**A 43 /1** = Aristotelés, De generatione et corruptione II, 7; 334a26

ἐκείνοις τε γὰρ τοῖς λέγουσιν ὡς Ἐμπεδοκλῆς τίς ἔσται τρόπος; ἀνάγκη γὰρ σύνθεσιν εἶναι καθάπερ ἐκ πλίνθων καὶ λίθων τοῖχος· καὶ τὸ μείγμα δὲ τοῦτο ἐκ σωιζομένων μὲν ἔσται τῶν στοιχείων, κατὰ μικρὰ δὲ παρ' ἄλληλα συγκεκριμένων· οὕτω δὴ σὰρξ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον.

**A 43 /2** = Áetios I, 13, 1 (Dox. 312)

Ἐμπεδοκλῆς ἔφη πρὸ τῶν τεττάρων στοιχείων θραύσματα ἐλάχιστα οἶονεὶ στοιχεῖα πρὸ τῶν στοιχείων ὁμοιομερῆ.

**A 43 /3** = Áetios I, 17, 3

Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ξενοκράτης ἐκ μικροτέρων ὄγκων τὰ στοιχεῖα συγκρίνει, ἅπερ ἐστὶν ἐλάχιστα καὶ οἶονεὶ στοιχεῖα στοιχείων.

**A 43 /4** = Galénos, In Hipp. de natur. hom. XV, 49 Kühn (CMG V, 9, 1; p. 27, 24)

κάκεινος γὰρ (Ἐμπεδοκλῆς) ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν στοιχείων, ὧν καὶ Ἴπποκράτης, γεγονέναι φησὶν ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἄλλα σώματα πάντα τὰ περὶ τὴν γῆν, οὐ μὴν

κεκραμένων γε δι' ἀλλήλων, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ μόρια παρακειμένων τε καὶ ψαυόντων (cfr. IV, 762 κατὰ σμικρὰ μόρια καταθραυομένων).

**A 43a** = Aristotelés, De caelo III, 6; 305a1

εἰ δὲ στήσεται ἢ διάλυσις, ἦτοι ἄτομον ἔσται τὸ σῶμα ἐν ᾧ ἴσταται ἢ διαιρετὸν μὲν, οὐ μὲντοι διαιρεθησόμενον οὐδέποτε, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς βούλεται λέγειν.

**A 44** = Áetios I, 24, 2

Ἐμπεδοκλῆς, Ἀναξαγόρας, Δημόκριτος, Ἐπίκουρος καὶ πάντες ὅσοι κατὰ συναθροισμὸν τῶν λεπτομερῶν σωμάτων κοσμοποιοῦσι, συγκρίσεις μὲν καὶ διακρίσεις εἰσάγουσι, γενέσεις δὲ καὶ φθορὰς οὐ κυρίως· οὐ γὰρ κατὰ τὸ ποιὸν ἐξ ἀλλοιώσεως, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἐκ συναθροισμοῦ ταύτας γίνεσθαι.

Cfr. Aristotelés, De caelo III, 5.

**A 45 /1** = Áetios I 26, 1

Ἐμπεδοκλῆς οὐσίαν ἀνάγκης αἰτίαν χρηστικὴν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν στοιχείων.

**A 45 /2** = Plútarchos, De an. procr. 27, 2; 1026b

ἀνάγκην, ἣν εἰμαρμένην οἱ πολλοὶ καλοῦσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ Φιλίαν ὁμοῦ καὶ Νεῖκος.

**A 46** = Aristotelés, Physica I, 4; 187a20

οἱ δ' ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνεσθαι, ὥσπερ Ἀναξίμανδρος φησι καὶ ὅσοι δ' ἐν καὶ πολλά φασιν εἶναι, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας· ἐκ τοῦ μείγματος γὰρ καὶ οὗτοι ἐκκρίνουσι τᾶλλα. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων τῶι τὸν μὲν περίοδον ποιεῖν τούτων, τὸν δ' ἅπαξ, καὶ τὸν μὲν ἄπειρα τὰ τε ὁμοιομερῆ καὶ τὰναντία, τὸν δὲ τὰ καλούμενα στοιχεῖα.

**A 47** = Áetios I, 5, 2 (Dox. 291)

Ἐμπεδοκλῆς δὲ κόσμον μὲν ἕνα, οὐ μέντοι τὸ πᾶν εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὀλίγον τι τοῦ παντὸς μέρος, τὸ δὲ λοιπὸν ἀργὴν ὕλην.

**A 48** = Platón, Leg. X; 889b

πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἀέρα φύσει πάντα εἶναι καὶ τύχηι φασί, τέχνηι δὲ οὐδὲν τούτων, καὶ τὰ μετὰ ταῦτα αὖ σώματα, γῆς τε καὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἄστρον τε πέρι, διὰ τούτων γεγονέναι παντελῶς ὄντων ἀψύχων. τύχηι δὲ φερόμενα τῇ τῆς δυνάμεως ἕκαστα ἐκάστων ἢ ξυμπέπτωκεν ἀρμόττοντα οἰκείως πως, θερμὰ ψυχροῖς ἢ ξηρὰ πρὸς ὑγρὰ καὶ μαλακὰ πρὸς σκληρὰ, καὶ πάντα ὅποσα τῇ τῶν ἐναντίων κράσει κατὰ τύχην ἐξ ἀνάγκης συνεκεράσθη, ταύτηι καὶ κατὰ ταῦτα οὕτω γεγεννηκέναι τὸν τε οὐρανὸν ὅλον καὶ πάντα ὅποσα κατ' οὐρανόν, καὶ ζῶια αὖ καὶ φυτὰ ξύμπαντα, ὠρῶν πασῶν ἐκ τούτων γενομένων, οὐ δὲ διὰ νοῦν, φασίν, οὐδὲ διὰ τινα θεὸν οὐδὲ διὰ τέχνην, ἀλλὰ ὃ λέγομεν, φύσει καὶ τύχηι.

**A 49** /1 = Filón Alex., De providentia II, 60; p. 86

eodem modo etiam mundi partes confici videntur, ut dicit Empedocles. postquam enim secretus est aether (μετὰ τὸ διακριθῆναι τὸν αἰθέρα), aer et ignis sursus volaverunt et caelum formatum quod in latissimo spatio circumferebatur. ignis autem, qui caelo paulo inferior manserat, ipse quoque in radios solis coacervatus est. terra vero in unum concurrans et necessitate quadam concreta (πιληθεῖσα) in medio apparens consedit. porro circa eam undique aether, quia multo levior erat, volvitur neque umquam desistit. quietis autem inde causa per deum (?), non vero per sphaeras multas super se invicem positas, quarum circumrotationes poliverint figuram, quia circa eam [terram] circumiectus est (περιεβλήθη) typi cuiusdam gyrus mirabilis (magnae enim et multiplicis formae vim habet), ideo nec huc nec illuc cadit ista.

**A 49** /2 = Áetios II 6, 3 (Dox. 334)

Ἐμπεδοκλῆς τὸν μὲν αἰθέρα πρῶτον διακριθῆναι, δεύτερον δὲ τὸ πῦρ, ἐφ' ᾧ τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἄγαν περισφιγγομένης τῆι ῥύμηι τῆς περιφορᾶς ἀναβλύσαι τὸ ὕδωρ· ἐξ οὗ θυμιαθῆναι τὸν ἀέρα, καὶ γενέσθαι τὸν μὲν οὐρανὸν ἐκ τοῦ αἰθέρος, τὸν δὲ ἥλιον ἐκ τοῦ πυρός, πιληθῆναι δὲ ἐκ τῶν ἄλλων τὰ περίγεια.

**A 50 /1** = Áetios II, 31, 4 (Dox. 363)

Ἐμπεδοκλῆς τοῦ ὕψους τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, ἣτις ἐστὶν ἀφ' ἡμῶν ἀνάτασις, πλείονα εἶναι τὴν κατὰ τὸ πλάτος διάστασιν, κατὰ τοῦτο τοῦ οὐρανοῦ μᾶλλον ἀναπεπταμένου διὰ τὸ ὠίωι παραπλησίως τὸν κόσμον κεῖσθαι.

**A 50 /2** = Áetios II, 1, 4 (Dox. 328)

Ἐμπεδοκλῆς τὸν τοῦ ἡλίου περιδρομον εἶναι περιγραφὴν τοῦ πέρατος τοῦ κόσμου.

**A 50 /3** = Áetios II, 10, 2 (Dox. 339)

Ἐμπεδοκλῆς δεξιὰ μὲν αὐτοῦ [τοῦ κόσμου] τὰ κατὰ τὸν θερινὸν τροπικόν, ἀριστερὰ δὲ τὰ κατὰ τὸν χειμερινόν.

**A 51 /1** = Áetios II 11, 2 (Dox. 339)

Ἐμπεδοκλῆς στερέμνιον εἶναι τὸν οὐρανὸν ἐξ ἀέρος συμπαγέντος ὑπὸ πυρός κρυσταλλοειδῶς, τὸ πυρῶδες καὶ τὸ ἀερῶδες ἐν ἑκατέρωι τῶν ἡμισφαιρίων περιέχοντα.

**A 51 /2** = Achill., Is. 5; p. 34, 29 M.

Ἐμπεδοκλῆς δὲ κρυσταλλώδη τοῦτον εἶναί φησιν ἐκ τοῦ παγετώδους συλλεγέντα.

**A 51 /3** = Schol. Basilii 22 (ed. Pasquali Gött. Nachr. 1910, 200. 219)

Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὕδροπαγῆ τὸν οὐρανόν καὶ οἶονεὶ κρυσταλλῶδες πύλημα.

**A 51 /4** = Lactantius, De opif. dei 17, 6

an si mihi quispiam dixerit aeneum esse caelum aut vitreum aut, ut Empedocles ait, aere  
glaciatum, statimne assentiar ?

**A 52 /1** = Áetios II 4, 8 (Dox. 331)

Ἐμπεδοκλῆς τὸν κόσμον φθείρεσθαι κατὰ τὴν ἀντεπικράτειαν τοῦ Νεῖκος καὶ τῆς  
Φιλίας.

**A 52 /2** = Simplikios, In De caelo 293, 18

οἱ δὲ ἐναλλάξ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι τὸν αὐτὸν καὶ πάλιν γενόμενον πάλιν  
φθείρεσθαι [τὸν κόσμον] λέγουσι, καὶ αἰδίων εἶναι τὴν τοιαύτην διαδοχὴν, ὥσπερ  
Ἐμπεδοκλῆς τὴν Φιλίαν λέγων καὶ τὸ Νεῖκος παρὰ μέρος ἐπικρατοῦντα τὴν μὲν  
συνάγειν τὰ πάντα εἰς ἓν καὶ φθείρειν τὸν τοῦ Νεῖκος κόσμον καὶ ποιεῖν ἐξ αὐτοῦ  
τὸν Σφαῖρον, τὸ δὲ Νεῖκος διακρίνειν πάλιν τὰ στοιχεῖα καὶ ποιεῖν τὸν τοιοῦτον  
κόσμον.

**A 52 /3** = Simplikios, In De caelo 305, 21

Πλάτων καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας καὶ οἱ ἄλλοι φυσικοὶ τὴν τῶν συνθέτων  
ἀπὸ τῶν ἀπλῶν γένεσιν κατὰ τὸν ἐξ ὑποθέσεως τοῦτον τρόπον (διδασκαλίας χάριν  
304, 5) φαίνονται παραδιδόντες ... ὥσει καὶ προὔπηρχον τῷ χρόνῳ τὰ ἐξ ὧν γίνεται  
τὰ γινόμενα.

**A 52 /4** = Aristotelés, Metaphysica III, 4; 1000b18

οὐ γὰρ τὰ μὲν φθαρτά, τὰ δ' ἄφθαρτα ποιεῖ τῶν ὄντων, ἀλλ' ἅπαντα φθαρτά πλήν  
τῶν στοιχείων.

**A 53** = Áetios II, 13, 2 (Dox. 341)

Ἐμπεδοκλῆς πύρινα [εἶναι τὰ ἄστρα] ἐκ τοῦ πυρώδους, ὅπερ ὁ ἀήρ ἐν ἑαυτῷ περιέχων ἐξανέθλιψε κατὰ τὴν πρώτην διάκρισιν.

**A 54** = Áetios II 13, 11 (Dox. 342)

Ἐμπεδοκλῆς τοὺς μὲν ἀπλανεῖς ἀστέρας συνδεδέσθαι τῷ κρυστάλλῳ, τοὺς δὲ πλανήτας ἀνεῖσθαι.

**A 55** = Achill., Is. 16; 43, 2 M.

εἰσὶ δὲ οἱ πρῶτον τὸν ἥλιον λέγουσιν, δευτέραν δὲ τὴν σελήνην, τρίτον δὲ τὸν Κρόνον. ἡ δὲ πλείων δόξα πρώτην τὴν σελήνην, ἐπεὶ καὶ ἀπόσπασμα τοῦ ἡλίου λέγουσιν αὐτήν. ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς  
κυκλοτερὲς ... φῶς. (B 45)

**A 56/1** = Áetios II, 20, 13 (Dox. 350)

Ἐμπεδοκλῆς δύο ἡλίους· τὸν μὲν ἀρχέτυπον, πῦρ ὄν ἐν τῷ ἐτέρῳ ἡμισφαιρίῳ τοῦ κόσμου, πεπληρωκὸς τὸ ἡμισφαίριον, αἰεὶ κατ' ἀντικρὺ τῇ ἀνταυγείᾳ ἑαυτοῦ τεταγμένον· τὸν δὲ φαινόμενον, ἀνταύγειαν ἐν τῷ ἐτέρῳ ἡμισφαιρίῳ τῷ τοῦ ἀέρος τοῦ θερμομιγοῦς πεπληρωμένῳ, ἀπὸ κυκλοτεροῦς τῆς γῆς κατ' ἀνάκλασιν γιγνομένην εἰς τὸν ἥλιον τὸν κρυσταλλοειδῆ, συμπεριελκομένην δὲ τῇ κινήσει τοῦ πυρίνου. ὡς δὲ βραχέως εἰρησθαι (συντεμόντα), ἀνταύγειαν εἶναι τοῦ περὶ τὴν γῆν πυρὸς τὸν ἥλιον.

**A 56/2** = Áetios II, 21, 2 (Dox. 351)

ἴσον τῇ γῆι τὸν κατὰ τὴν ἀνταύγειαν.

**A 57/1** = Aristotelés, De anima II, 6; 418b20

οὐκ ὀρθῶς Ἐμπεδοκλῆς οὐδ' εἴ τις ἄλλος οὕτως εἴρηκεν, ὡς φερομένου τοῦ φωτός καὶ γιγνομένου ποτὲ μεταξύ τῆς γῆς καὶ τοῦ περιέχοντος, ἡμᾶς δὲ λανθάνοντος ... ἐν μικρῶι μὲν γὰρ διαστήματι λάθοι ἄν, ἀπ' ἀνατολῆς δ' ἐπὶ δυσμᾶς τὸ λανθάνειν μέγα λίαν τὸ αἶτημα.

**A 57 /2** = Aristotelés, De sensu 6; 446a26

καθάπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησιν ἀφικνεῖσθαι πρότερον τὸ ἀπὸ τοῦ ἡλίου φῶς εἰς τὸ μεταξύ, πρὶν πρὸς τὴν ὄψιν ἢ ἐπὶ τὴν γῆν.

**A 57 /3** = Ióannés Filoponos, De anima 344, 34 (in Aristot. 418b 20)

Ἐμπεδοκλῆς ὅς ἔλεγεν ἀπορρέον τὸ φῶς σῶμα ὄν ἐκ τοῦ φωτίζοντος σώματος γίνεσθαι πρῶτον ἐν τῶι μεταξύ τόπωι τῆς τε γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ, εἶτα ἀφικνεῖσθαι πρὸς ἡμᾶς, λανθάνειν δὲ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ κίνησιν διὰ τὴν ταχυτήτα.

**A 57 /4** = Cod. Atheniens. 1249 s. XVIII in. f. 110r

δευτέρα δόξα ἐστὶ τῶν λεγόντων τὸ φῶς λεπτομερεστάτην τοῦ φωταυγοῦς φλόγα εἶναι μεγίστηι ὀρμῇ ἀποπαλλομένην· αὕτη ἡ δόξα φαίνεται Ἐμπεδοκλέους εἶναι. δισχυρίζονται δὲ ἀποδειξαι λόγοις τοιοῖσδε· ἐν ᾧ αἰ τοῦ σώματος ιδιότητες ἀνήκουσιν, ἐκεῖνό ἐστι σῶμα, ἀλλὰ τοῦ φωτός ἐστι τὸ ἀνακλᾶσθαι καὶ διαθραύεσθαι, ἅτινά εἰσιν ιδιότητες μόνον σώματος· ἄρα ἐστὶν σῶμα.

**A 58 /1** = Áetios II, 8, 2 (Dox. 338)

Ἐμπεδοκλῆς τοῦ ἀέρος εἷξαντος τῆι τοῦ ἡλίου ὀρμῇ ἐπικλιθῆναι τὰς ἄρκτους, καὶ τὰ μὲν βόρεια ὑψωθῆναι, τὰ δὲ νότια ταπεινωθῆναι, καθ' ὃ καὶ τὸν ὅλον κόσμον.

**A 58 /2** = Áetios II, 23, 3 (Dox. 353)



Ἐμπεδοκλῆς ὑπὸ τῆς περιεχούσης αὐτὸν σφαίρας κωλυόμενον ἄχρι παντὸς εὐθυπορεῖν καὶ ὑπὸ τῶν τροπικῶν κύκλων [τὸν ἥλιον τρέπεσθαι].

**A 59** = *Áetios II 24, 7 (Dox. 354)*

σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης [ἥλιον ἐκλείπειν].

**A 60 /1** = *Áetios II 25, 15 (Dox. 357)*

Ἐμπεδοκλῆς ἀέρα συνεστραμμένον, νεφοειδῆ, πεπηγότα ὑπὸ πυρός, ὥστε σύμμικτον [τὴν σελήνην].

**A 60 /2** = *Plútarchos, De fac. in orbe lunae 5, 6; 922c*

καὶ γὰρ Ἐμπεδοκλεῖ δυσκολαίνουσι πάγον ἀέρος χαλαζώδη ποιοῦντι τὴν σελήνην ὑπὸ τῆς τοῦ πυρός σφαίρας περιεχόμενον.

**A 60 /3** = *Áetios II, 27, 3 (Dox. 358)*

δισκοειδῆ.

**A 60 /4** = *Plútarchos, Quaest. Rom. 101; 288b*

τὸ γὰρ φαινόμενον σχῆμα τῆς σελήνης, ὅταν ᾖ διχόμηνος, οὐ σφαιροειδές ἀλλὰ φακοειδές ἐστὶ καὶ δισκοειδές, ὡς δ' Ἐμπεδοκλῆς οἶεται, καὶ τὸ ὑποκείμενον.

**A 60 /5** = *Áetios II, 28, 5 (Dox. 358)*

Θαλῆς πρῶτος ἔφη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι. Πυθαγόρας, Παρμενίδης,

Ἐμπεδοκλῆς ... ὁμοίως.

**A 61** = *Áetios II 31, 1 (Dox. 362)*

Ἐμπεδοκλῆς διπλάσιον ἀπέχειν τὴν σελήνην ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἢπερ ἀπὸ τῆς γῆς (Plut.)·

διπλ. ἀπ. τῆς σελήνης ἀπὸ γῆς ἥπερ ἀπὸ τοῦ ἡλίου (Stob.)

[διπλ. ἀπέχειν τὸν ἥλιον ἀπὸ τῆς γῆς ἥπερ τὴν σελήνην.]

**A 62** = Hippolytos Rom., Refutatio I, 4, 3 (Dox. 559)

ὥσπερ δ' Ἐμπεδοκλῆς πάντα τὸν καθ' ἡμᾶς τόπον ἔφη κακῶν μεστὸν εἶναι καὶ μέχρι μὲν σελήνης τὰ κακὰ φθάνειν ἐκ τοῦ περὶ γῆν τόπου ταθέντα, περαιτέρω δὲ μὴ χωρεῖν, ἅτε καθαρωτέρου τοῦ ὑπὲρ τὴν σελήνην παντὸς ὄντος τόπου· οὕτω καὶ τῶι Ἡρακλείτῳ ἔδοξεν.

**A 63 /1** = Aristotelés, Meteor. II, 9; 369b12

τινὲς λέγουσιν ὡς ἐν τοῖς νέφεσιν ἐγγίνεται πῦρ. τοῦτο δ' Ἐμπεδοκλῆς μὲν φησιν εἶναι τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων.

**A 63 /2** = Áetios III, 3, 7 (Dox. 368)

Ἐμπεδοκλῆς ἔμπτωσιν φωτὸς εἰς νέφος ἐξείργοντος τὸν ἀνθεστῶτα ἀέρα, οὐ τὴν μὲν σβέσειν καὶ τὴν θραῦσιν κτύπον ἀπεργάζεσθαι, τὴν δὲ λάμψιν ἀστραπὴν, κεραυνὸν δὲ τὸν τῆς ἀστραπῆς τόνον.

**A 64** = Olympiodóros, In Meteor. I, 13; 102, 1 Stüve

τί τὸ κινουῦν αὐτοὺς λοξὴν κίνησιν; ὅτι οὐ τὸ γεῶδες καὶ τὸ πυρῶδες τὴν ἐναντίαν κινούμενα κίνησιν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ᾤετο, ἀλλ' ὁ κύκλωι κινούμενος ἀήρ.

**A 65** = Áetios III, 8, 1 (Dox. 375)

Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ Στωικοὶ χειμῶνα μὲν γίνεσθαι τοῦ ἀέρος ἐπικρατοῦντος τῆι πυκνώσει εἰς τὸ ἀνωτέρω βιαζομένου, θερείαν δὲ τοῦ πυρός, ὅταν εἰς τὸ κατωτέρω βιάζεται.

**A 66 /1** = Filón Alex., De providentia II, 61; p. 86

deinde ratiocinatus de mari ait: postquam concretum est id quod erat in extremitate orae maxime grandinis more (cfr. A 30), aqua limosa [facta est]. quidquid enim in terra humidi est, in demissis depressisque eius locis a ventis certatim flantibus nexibus quam fortissimis undique comprimi solebat.

**A 66 /2** = Tzetzés, Exeg. Iliad. 42, 17 Herm.

κατὰ γὰρ Ἐμπεδοκλῆς τὸν φυσικὸν καὶ μετὰ τὸ γῆν φανῆναι καὶ θάλασσαν ἀτάκτως (καὶ) ἔτι τὰ στοιχεῖα κεκίνητο ποτὲ μὲν τοῦ πυρὸς ὑπερνικῶντος καὶ καταφλέγοντος, ὅτε δὲ τῆς ὕδατώδους ὑπερβλυζούσης καὶ κατακλυζούσης ἐπιρροῆς.

**A 66 /3** = Áetios III 16, 3 (Dox. 381)

Ἐμπεδοκλῆς ἰδρῶτα τῆς γῆς ἐκκαιομένης ὑπὸ τοῦ ἡλίου διὰ τὴν ἐπὶ τὸ πλεῖον πίλησιν  
(cfr B 55).

**A 66 /4** = Aelianos, Hist. an. IX, 64

λέγει δὲ Ἀριστοτέλης, καὶ Δημόκριτος πρὸ ἐκείνου, Θεόφραστός τε ἐκ τρίτων καὶ αὐτός φησι μὴ τῷ ἀλμυρῷ ὕδατι τρέφεσθαι τοὺς ἰχθύς, ἀλλὰ τῷ παρακειμένῳ τῇ θαλάττῃ γλυκεῖ ὕδατι καὶ ἐπεὶ δοκεῖ πως ἄπιστον, δι' αὐτῶν τῶν ἔργων βεβαιῶσαι βουληθεὶς τὸ λεχθὲν ὁ τοῦ Νικομάχου λέγει (Hist. an. Th 2; 590a 24) εἶναί τι πότιμον ὕδωρ ἐν πάσῃ θαλάττῃ, καὶ ἐλέγχεσθαι τούτῳ· εἴ τις ἀγγεῖον ἐκ κηροῦ ποιήσας κοῖλον καὶ λεπτὸν καθείη κενὸν ἐς τὴν θάλατταν, ἐξάψας ποθὲν ὥστε ἀνιμήσασθαι δύνασθαι, νυκτὸς δὲ διελθούσης καὶ ἡμέρας ἀρύεται πεπλησμένον, γλυκέος τε καὶ ποτίμου ὕδατος μεστὸν αὐτό· καὶ Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος λέγει τι εἶναι γλυκὸν ἐν τῇ θαλάττῃ ὕδωρ, οὐ πᾶσι δῆλον, τροφίμον δὲ τῶν ἰχθύων. καὶ τὴν αἰτίαν τοῦδε τοῦ ἐν τῇ ἄλμῃ γλυκαινομένου λέγει φυσικὴν, ἣν ἐκεῖθεν εἴσεσθε.

**A 67** = Aristotelés, De caelo II, 13; 295a13

διὸ δὴ καὶ τὴν γῆν πάντες ὅσοι τὸν οὐρανὸν γεννῶσιν ἐπὶ τὸ μέσον συνελθεῖν φασιν. ὅτι δὲ μένει, ζητοῦσι τὴν αἰτίαν καὶ λέγουσιν οἱ μὲν τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτι τὸ πλάτος καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς αἰτίον, οἱ δ' ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς τὴν τοῦ οὐρανοῦ φορὰν κύκλωι περιθέουσιν καὶ θάπττον φερομένην τὴν τῆς γῆς φορὰν κωλύειν καθάπερ τὸ ἐν τοῖς κυάθοις ὕδωρ· καὶ γὰρ τοῦτο κύκλωι τοῦ κυάθου φερομένου πολλάκις κάτω τοῦ χαλκοῦ γινόμενον ὅμως οὐ φέρεται κάτω πεφυκὸς φέρεσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

**A 68** = Seneca, Natur. quaest. III, 24; 1e

Empedocles existimat ignibus, quos multis locis terra opertos tegit, aquam calescere, si subiecti sunt ei solo, per quod aquis transcursus est. facere solemus dracones et miliaria et complures formas, in quibus aere tenui fistulas struimus per declive circumdatas, ut saepe eundem ignem ambiens aqua per tantum fluat spatii quantum efficiendo calori sat est frigida itaque intrat, effluit calida. idem sub terra Empedocles existimat fieri.

**A 69 /1** = Pseudo-Aristotelés, Probl. 24, 11; 937a11

διὰ τί ὑπὸ τῶν θερμῶν ὑδάτων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ψυχρῶν πηγνυνται λίθοι; πότερον ὅτι τῆι τοῦ ὑγροῦ ἐκλείψει γίνεται λίθος, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἢ τοῦ ψυχροῦ ἐκλείπει τὸ ὑγρόν· καὶ ἀπολιθοῦται δὴ διὰ τὸ θερμόν, καθάπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς φησι τάς τε πέτρας καὶ τοὺς λίθους καὶ τὰ θερμὰ τῶν ὑδάτων γίνεσθαι.

**A 69 /2** = Plútarchos, De prim. frig. 19, 4; 953e

ταυτὶ δὲ τὰ ἐμφανῆ, κρημνοὺς καὶ σκοπέλους καὶ πέτρας, Ἐμπεδοκλῆς μὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς οἶεται τοῦ ἐν βάθει τῆς γῆς ἔσταναι καὶ ἀνέχεσθαι διερειδόμενα φλεγμαίνοντος.

**A 69a** = Theophrastos, De sensu 59 (Dox. 516, 9)

Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ περὶ τῶν χρωμάτων (λέγει) καὶ ὅτι τὸ μὲν λευκὸν τοῦ πυρός, τὸ δὲ μέλαν τοῦ ὕδατος.

**A 70 /1** = Áetios V, 26, 4 (Dox. 438)

Ἐμπεδοκλῆς πρῶτα τὰ δένδρα τῶν ζώων ἐκ γῆς ἀναφῦναί φησι, πρὶν τὸν ἥλιον περιπλωθῆναι καὶ πρὶν ἡμέραν καὶ νύκτα διακριθῆναι· διὰ δὲ συμμετρίας τῆς κράσεως τὸν τοῦ ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος περιέχειν λόγον. αὔξεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ γῆι θερμοῦ διαιρόμενα, ὥστε γῆς εἶναι μέρη καθάπερ καὶ τὰ ἔμβρυα τὰ ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μήτρας μέρη· τοὺς δὲ καρποὺς περιπτώματα εἶναι τοῦ ἐν τοῖς φυτοῖς ὕδατος καὶ πυρός· καὶ τὰ μὲν ἐλλιπὲς ἔχοντα τὸ ὑγρὸν ἐξικμαζομένου αὐτοῦ τῷ θερεὶ φυλλορροεῖν, τὰ δὲ πλεῖον, παραμένειν ὥσπερ ἐπὶ τῆς δάφνης καὶ τῆς ἐλαίας καὶ τοῦ φοίνικος· τὰς δὲ διαφορὰς τῶν χυμῶν [παρὰ] παραλλαγὰς τῆς [γῆς] πολυμερείας καὶ τῶν φυτῶν γίνεσθαι διαφόρως ἐλκόντων τὰς ἀπὸ τοῦ τρέφοντος ὁμοιομερείας ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀμπέλων· οὐ γὰρ αἱ διαφοραὶ τούτων χρηστὸν τὸν οἶνον ποιῶσιν, ἀλλ' αἱ τοῦ τρέφοντος ἐδάφους.

**A 70 /2** = Theophrastos, De caus. pl. I, 12, 5

ἐν γὰρ τι τὸ γεννῶν οὐχ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς διαίρει καὶ μερίζει τὴν μὲν γῆν εἰς τὰς ρίζας, τὸν δ' αἰθέρα εἰς τοὺς βλαστοὺς ὡς ἐκάτερον ἐκατέρου χωριζόμενον, ἀλλ' ἐκ μιᾶς ὕλης καὶ ὑφ' ἑνὸς αἰτίου γεννῶντος.

**A 70 /3** = Aristotelés, De anima II, 4; 415b28

Ἐμπεδοκλῆς δ' οὐ καλῶς εἴρηκε τοῦτο, προστιθεὶς τὴν αὔξησιν συμβαίνειν τοῖς φυτοῖς κάτω μὲν ριζομένοισι διὰ τὸ τὴν γῆν οὕτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, ἄνω δὲ διὰ τὸ πῦρ ὡσαύτως.

**A 70 /4** = Plútarchos, Quaestiones conviv. VI 2, 2; 688a

τηρεῖται δὲ [ἢ φύσις] τοῖς μὲν φυτοῖς ἀναισθήτως ἐκ τοῦ περιέχοντος, ὡς φησιν Ἐμπεδοκλῆς, ὑδρευομένοις τὸ πρόσφορον.

**A 70 /5** = Pseudo-Aristotelés, De plant. I, 1; 815a15 = Nikolaos Damask. p. 5, 4 Meyer  
Anaxagoras autem et Abrucalis desiderio eas (plantas) moveri dicunt, sentire quoque et tristari delectarique asserunt ... Abrucalis autem sexum in his permixtum opinatus est.

**A 70 /6** = Pseudo-Aristotelés, De plant. I, 1; 815a16 ? = Nikolaos Damask. p. 6, 17 Meyer  
Anaxagoras autem et Democritus et Abrucalis illas intellectum intellegentiamque habere dicebant.

**A 70 /7** = Pseudo-Aristotelés, De plant. I, 1; 817a1 = Nikolaos Damask. p. 10, 7 Myer  
quod dixit Abr. videlicet si invenitur in plantis sexus femineus et sexus masculinus sive species commixta ex his duobus sexibus.

**A 70 /8** = Pseudo-Aristotelés, De plant. I, 1; 817b35 = Nikolaos Damask. p. 13, 2 Meyer  
dixitque Abr. quod plantae habent generationem, mundo tamen diminuto et non perfecto in complemento suo et eo completo generabatur animal (cfr. B 79).

**A 71** = Hippokratés, De prisca med. 20

λέγουσι δὲ τινες ἰητροὶ καὶ σοφισταί, ὡς οὐκ εἶη δυνατόν ἰητρικὴν εἰδέναί ὅστις μὴ οἶδεν ὅ τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ἀλλὰ τοῦτο δεῖ καταμαθεῖν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς θεραπεύσειν τοὺς ἀνθρώπους. τείνει δὲ αὐτοῖς ὁ λόγος ἐς φιλοσοφίην, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς ἢ ἄλλοι, οἱ περὶ φύσιος γεγράφασιν, [φασίν], ἐξ ἀρχῆς ὅ τί ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον καὶ ὀπόθεν συνεπάγη· ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν, ὅσα τινὶ εἴρηται ἢ σοφιστῆι ἢ ἰητρῶι ἢ γέγραπται περὶ φύσιος, ἤσσον νομίζω τῆι ἰητρικῆι τέχνῃ προσήκειν ἢ τῆι γραφικῆι. νομίζω δὲ περὶ φύσιος γνῶναί τι σαφὲς οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν εἶναι ἢ ἐξ ἰητρικῆς.

**A 72 /1** = Áetios V, 19, 5 (Dox. 430)

Ἐμπεδοκλῆς τὰς πρώτας γενέσεις τῶν ζώων καὶ φυτῶν μηδαμῶς ὀλοκλήρους γενέσθαι, ἀσυμφυέσι δὲ τοῖς μορίοις διεζευγμένας, τὰς δὲ δευτέρας συμφυομένων τῶν μερῶν εἰδωλοφανεῖς, τὰς δὲ τρίτας τῶν ὀλοφυῶν, τὰς δὲ τετάρτας οὐκέτι ἐκ τῶν ὁμοίων (?) οἷον ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλὰ δι' ἀλλήλων ἤδη, τοῖς μὲν πυκνωθείσης (τοῖς δὲ καὶ τοῖς ζώοις) τῆς τροφῆς, τοῖς δὲ καὶ τῆς εὐμορφίας τῶν γυναικῶν ἐπερεθισμὸν τοῦ σπερματικοῦ κινήματος ἐμποησάσης· τῶν δὲ ζώων πάντων τὰ γένη διακριθῆναι διὰ τὰς ποιὰς κράσεις· τὰ μὲν οἰκειότεραν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν ὀρμὴν ἔχειν, τὰ δὲ εἰς ἀέρα ἀναπτῆναι, ὅσ' ἂν πυρῶδες ἔχη τὸ πλεόν, τὰ δὲ βαρύτερα ἐπὶ τὴν γῆν, τὰ δὲ ἰσόμοιρα τῇ κράσει πᾶσι τοῖς θώραξι πεφωνηκέναι. (?)

**A 72 /2** = Censorinus 4, 7

Empedocles autem egregio suo carmine ... tale quiddam confirmat. primo membra singula ex terra quasi praegnate passim edita, deinde coisse et effecisse solidi hominis materiam igni simul et umori permixtam.

Cfr. Parmenidés A 51.

**A 72 /3** = Varro, Eumenid. sat. fr. 27 Büch.

Empedocles natos homines ex terra ait ut blitum.

**A 73 /1** = Aristotelés, De respiratione 14; 477a32

Ἐμπεδοκλῆς δ' οὐ καλῶς τοῦτ' εἶρηκε φάσκων τὰ θερμοτάτα καὶ πῦρ ἔχοντα πλεῖστον τῶν ζώων ἔνυδρα εἶναι φεύγοντα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐν τῇ φύσει θερμότητος.

**A 73 /2** = Theophrastos, De caus. pl. I, 21, 5

ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τῶν ζώων· τὰ γὰρ ὑπέρπυρα τὴν φύσιν ἄγειν εἰς τὸ ὑγρόν.

**A 74** = *Áetios IV, 22, 1 (Dox. 411)*

Ἐμπεδοκλῆς τὴν πρώτην ἀναπνοὴν τοῦ πρώτου ζώου γενέσθαι τῆς [μὲν] ἐν τοῖς βρέφεσιν ὑγρασίας ἀποχώρησιν λαμβανούσης, πρὸς δὲ τὸ παρακενωθὲν ἐπεισόδου [τῆς ἔξωθεν] τοῦ ἐκτὸς ἀερώδους γινομένης εἰς τὰ παρανοιχθέντα τῶν ἀγγείων· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἤδη τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ τῆι πρὸς τὸ ἐκτὸς ὀρμῆι τὸ ἀερώδες ὑπαναθλίβοντος τὴν ἐκπνοήν, τῆι δ' εἰς τὸ ἐντὸς ἀνθυποχωρήσει τῶι ἀερώδει τὴν ἀντεπείσοδον παρεχομένου τὴν εἰσπνοήν. τὴν δὲ νῦν κατέχουσιν φερομένου τοῦ αἵματος ὡς πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τὸ ἀερώδες διὰ τῶν ῥινῶν ταῖς ἑαυτοῦ ἐπιρροίαις ἀναθλίβοντος κατὰ τὴν ἐκχώρησιν αὐτοῦ γίνεσθαι τὴν ἐκπνοήν, παλινδρομοῦντος δὲ καὶ τοῦ ἀέρος ἀντεπείσιόντος εἰς τὰ διὰ τοῦ αἵματος ἀραιώματα τὴν εἰσπνοήν· ὑπομιμνήσκει δὲ τὸ ἐπὶ τῆς κλεψύδρας (B 100, 9).

**A 75** = *Áetios V 18, 1 (Dox. 427)*

(διὰ τί τὰ ἑπταμηνιαῖα γόνιμα) Ἐμπεδοκλῆς ὅτε ἐγεννᾶτο τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐκ τῆς γῆς, τοσαύτην γενέσθαι τῶι μήκει τοῦ χρόνου διὰ τὸ βραδυπορεῖν τὸν ἥλιον τὴν ἡμέραν, ὅποση νῦν ἐστὶν ἡ δεκάμηνος· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τοσαύτην γενέσθαι τὴν ἡμέραν, ὅποση νῦν ἐστὶν ἡ ἑπτάμηνος· διὰ τοῦτο καὶ τὰ δεκάμηνα καὶ τὰ ἑπτάμηνα, τῆς φύσεως τοῦ κόσμου οὕτω μεμελετηκυίας, αὔξεσθαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἢ τίκεται (νυκτὶ) τὸ βρέφος.

**A 76** = *Platón, Phaedo 96ab*

ἐγὼ γάρ, ἔφη ὦ Κέβης, νέος ὢν θαυμαστώως ὡς ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας, ἦν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως ἱστορίαν. ὑπερήφανος γάρ μοι ἐδόκει εἶναι εἰδέναι τὰς αἰτίας ἑκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυται καὶ διὰ τί ἐστίν. καὶ πολλάκις



ἐμαυτὸν ἄνω κάτω μετέβαλλον σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε· ἄρ' ἐπειδὴν τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβη, ὡς τινες ἔλεγον, τότε δὴ τὰ ζῶια συντρέφεται; καὶ πότερον τὸ αἷμά ἐστιν ὧι φρονοῦμεν ἢ ὁ ἀήρ ἢ τὸ πῦρ; ἢ τούτων μὲν οὐδέν, ὁ δ' ἐγκέφαλός ἐστιν;

**A 77 /1** = Áetios V, 27, 1 (Dox. 440)

Ἐμπεδοκλῆς τρέφεσθαι μὲν τὰ ζῶια διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ οἰκείου, αὐξεσθαι δὲ διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ θερμοῦ, μειοῦσθαι δὲ καὶ φθίνειν διὰ τὴν ἔκλειψιν ἐκατέρων. τοὺς δὲ νῦν ἀνθρώπους τοῖς πρώτοις συμβαλλομένους βρεφῶν ἐπέχειν τάξιν.

**A 77 /2** = Pseudo-Galénos, De def. med. 99 (XIX, 372 K.)

πῶς Ἴπποκράτης καὶ Ἐρασίστρατος καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀσκληπιάδης τὰς πέψεις τῆς τροφῆς φασι γίνεσθαι ... Ἐμπεδοκλῆς δὲ σήψει.

**A 77 /3** = Galénos, In Hipp. aph. VI, 1 (XVIII A 8 K.)

παλαιὰ τις ἦν συνήθεια τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἄσηπτα καλεῖν, ἅπερ ἡμεῖς ἄπεπτα λέγομεν.

**A 78 /1** = Áetios V, 22, 1 (Dox. 434)

Ἐμπεδοκλῆς τὰς μὲν σάρκας γεννᾶσθαι ἐκ τῶν ἴσων τῇ κράσει τεττάρων στοιχείων, τὰ δὲ νεῦρα πυρός καὶ γῆς ὕδατι διπλασίονι μιχθέντων, τοὺς δὲ ὄνυχας τοῖς ζώιοις γεννᾶσθαι τῶν νεύρων καθ' ὃ τῶι ἀέρι συνέτυχε περιψυχθέντων, ὅστᾳ δὲ δυεῖν μὲν ὕδατος καὶ γῆς, τεττάρων δὲ πυρός, ἔσω γῆς τούτων συγκραθέντων μερῶν. ἰδρῶτα [δὲ] καὶ δάκρυον γίνεσθαι τοῦ αἵματος τηκομένου καὶ παρὰ τὸ λεπτύνεσθαι διαχεομένου.

**A 78 /2** = Aristotelés, De partibus anim. I, 1; 642a17

ἀρχὴ γὰρ ἢ φύσις μᾶλλον τῆς ὕλης, ἐνιαχοῦ δέ που αὐτῇ καὶ Ἐμπεδοκλῆς περιπίπτει, ἀγόμενος ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας, καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν ἀναγκάζεται φάναι τὸν λόγον εἶναι, οἷον ὅστοῦν ἀποδιδούς τί ἐστίν· οὔτε γὰρ ἓν τι τῶν στοιχείων λέγει αὐτὸ οὔτε δύο ἢ τρία οὔτε πάντα, ἀλλὰ λόγον τῆς μίξεως αὐτῶν.

**A 78 /3** = Aristotelés, De anima I, 4; 408a13

ὁμοίως δὲ ἄτοπον καὶ [τὸ] τὸν λόγον τῆς μίξεως εἶναι τὴν ψυχὴν· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον ἢ μίξις τῶν στοιχείων καθ' ἣν σὰρξ καὶ καθ' ἣν ὅστοῦν· συμβήσεται οὖν πολλάς τε ψυχὰς ἔχειν καὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα, εἴπερ πάντα μὲν ἐκ τῶν στοιχείων μεμειγμένων, ὁ δὲ τῆς μίξεως λόγος ἀρμονία καὶ ψυχὴ. ἀπαιτήσεται δ' ἂν τις τοῦτο γε καὶ παρ' Ἐμπεδοκλέους· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν λόγῳ τινὶ φησὶν εἶναι· πότερον οὖν ὁ λόγος ἐστὶν ἢ ψυχὴ, ἢ μᾶλλον ἕτερόν τι οὔσα ἐγγίνεται τοῖς μέλεσι; ἔτι δὲ πότερον ἢ Φιλία τῆς τυχούσης αἰτία μίξεως ἢ τῆς κατὰ τὸν λόγον; καὶ αὕτη πότερον ὁ λόγος ἐστὶν ἢ παρὰ τὸν λόγον ἕτερόν τι;

**A 78 /4** = Pseudo-Aristotelés, De spiritu 9; 485b26

Ἐμπεδοκλῆς μίαν ἀπλῶς τὴν τοῦ ὄστου φύσιν εἴπερ ἅπαντα τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει τῆς μίξεως, ἀδιάφορα ἐχρῆν ἵππου καὶ λέοντος καὶ ἀνθρώπου εἶναι.

**A 78 /5** = Plútarchos, Quaestiones natur. 20, 2; 917a

ἔνιοι δὲ φασὶν ὥσπερ γάλακτος ὄρρον τοῦ αἵματος ταραχθέντος ἐκκρούεσθαι τὸ δάκρυον, ὡς Ἐμπεδοκλῆς.

**A 78 /6** = Aristotelés, Metaphysica I, 10; 983b15-24

ψελλιζομένη γὰρ ἔοικεν ἢ πρώτη φιλοσοφία περὶ πάντων, ἅτε νέα τε καὶ κατ' ἀρχὰς οὔσα [καὶ τὸ πρῶτον], ἐπεὶ καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὅστοῦν τῷ λόγῳ φησὶν εἶναι, τοῦτο δ'

ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. ἀλλὰ μὴν ὁμοίως ἀναγκαῖον καὶ σάρκας καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον εἶναι τὸν λόγον, ἢ μὴδὲ ἓν· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ σὰρξ καὶ ὀστοῦν ἔσται καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον καὶ οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἣν ἐκεῖνος λέγει, πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα. ἀλλὰ ταῦτα ἄλλου μὲν λέγοντος συνέφησεν ἂν ἐξ ἀνάγκης, σαφῶς δὲ οὐκ εἴρηκεν.

**A 79** = Soranos, Gynaec. I, 57; 42, 12 IIb

συγκέκριται δ' [ἐκ τεσσάρων] τὸν ἀριθμὸν ἀγγείων, δύο φλεβωδῶν καὶ δύο ἀρτηριωδῶν, δι' ὧν εἰς θρέψιν ὕλη αἱματικὴ καὶ πνευματικὴ παρακομίζεται τοῖς ἐμβρύοις. ἐμφύεσθαι δὲ ταῦτα Ἐμπεδοκλῆς μὲν εἰς τὸ ἥπαρ οἶεται, Φαῖδρος δὲ εἰς τὴν καρδίαν.

**A 80** = Soranos, Gynaec. I 21; 14, 9

ἔστιν γὰρ ὅτε καὶ προπαραλαμβάνει τινὰς ἡμέρας ἢ ἐφυστερεῖ. τοῦτο δὲ ἐκάστη κατὰ τὴν ἰδίαν ἀπαντᾷ προθεσμίαν καὶ οὐ [λαμβάνει] κατὰ τὰς αὐτὰς [περιοδούς], ὥσπερ ὁ Διοκλῆς (FGÄI 197; fr. 171 Wellmann) [φησιν], πάσας, καὶ πάλιν Ἐμπεδοκλῆς, ἐλαττουμένου τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης. αἱ μὲν γὰρ πρὸ εἰκάδος αἱ δὲ ἐν εἰκάδι καθαίρονται, καὶ πάλιν αἱ μὲν ἀυξανομένου τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης αἱ δὲ μειουμένου.

**A 81** /1 = Aristotelés, De generatione anim. IV, 1; 764a1

οἱ δ' ἐν τῇ μήτραι, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς· τὰ μὲν γὰρ εἰς θερμὴν ἐλθόντα τὴν ὑστέραν ἄρρενα γίνεσθαι φησι, τὰ δ' εἰς ψυχρὰν θήλεα, τῆς δὲ θερμότητος καὶ τῆς ψυχρότητος τὴν τῶν καταμηνίων αἰτίαν εἶναι ὅσιν ἢ ψυχροτέραν οὔσαν ἢ θερμοτέραν καὶ ἢ παλαιότεραν ἢ προσφατωτέραν· ... τοῦτο γὰρ ὡς ἀληθῶς Ἐμπεδοκλῆς ῥαιθυμότερον ὑπείληφεν οἰόμενος ψυχρότητι καὶ θερμότητι διαφέρειν

μόνον ἀλλήλων, ὁρῶν ὅλα τὰ μόρια μεγάλην ἔχοντα διαφορὰν τὴν τε τῶν αἰδοίων καὶ τὴν τῆς ὑστέρας.

**A 81 /2** = Aristotelés, De generatione anim. IV, 1; 765a8

ἀναγκαῖον ἀπαντᾶν καὶ πρὸς τὸν Ἐμπεδοκλέους λόγον, ὃς διορίζει τὸ θῆλυ πρὸς τὸ ἄρρεν θερμότητι καὶ ψυχρότητι τῆς ὑστέρας.

**A 81 /3** = Áetios V, 7, 1 (Dox. 419)

Ἐμπεδοκλῆς ἄρρενα καὶ θήλεα γίνεσθαι παρὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα· ὅθεν ἱστορεῖται τοὺς μὲν πρώτους ἄρρενας πρὸς ἀνατολῆν καὶ μεσημβρία γεγενῆσθαι μᾶλλον ἐκ τῆς γῆς, τὰς δὲ θηλείας πρὸς ταῖς ἄρκτοις.

**A 81 /4** = Áetios V, 8, 1 (Dox. 420)

Ἐμπεδοκλῆς τέρατα γίνεσθαι παρὰ πλεονασμὸν σπέρματος ἢ παρ' ἔλλειψιν ἢ παρὰ τὴν τῆς κινήσεως ταραχὴν ἢ παρὰ τὴν εἰς πλείω διαίρεσιν ἢ παρὰ τὸ ἀπονεύειν. οὕτω προειληφῶς φαίνεται σχεδὸν τι πάσας τὰς αἰτιολογίας.

**A 81 /5** = Áetios V, 10, 1 (Dox. 421)

Ἐμπεδοκλῆς δίδυμα καὶ τρίδυμα γίνεσθαι κατὰ πλεονασμὸν καὶ περισχισμὸν τοῦ σπέρματος.

**A 81 /6** = Áetios V, 11, 1 (Dox. 422)

πόθεν γίνονται τῶν γονέων αἱ ὁμοιώσεις καὶ τῶν προγόνων; Ἐμπεδοκλῆς ὁμοιότητος γίνεσθαι κατ' ἐπικράτειαν τῶν σπερματικῶν γόνων, ἀνομοιότητος δὲ τῆς ἐν τῷ σπέρματι θερμασίας ἐξατμισθείσης.

**A 81 /7** = Áetios V, 12, 2 (Dox. 423)

πῶς ἄλλοις γίνονται ὅμοιοι οἱ γεννώμενοι καὶ οὐ τοῖς γονεῦσιν; Ἐμπεδοκλῆς τῆι κατὰ τὴν σύλληψιν φαντασίαι τῆς γυναικὸς μορφοῦσθαι τὰ βρέφη· πολλάκις γὰρ ἀνδριάντων καὶ εἰκόνων ἠράσθησαν γυναῖκες καὶ ὅμοια τούτοις ἀπέτεκον.

**A 81 /8** = Censorinus 5, 4 (cfr. Alkmaión A 13); 6, 6

ex dextris partibus profuso semine mares gigni, at e laevis feminas Anaxagoras Empedoclesque consentiunt. quorum opiniones, ut de hac specie congruae, ita de similitudine liberorum dispariles super qua re Empedoclis, disputata ratione, talis profertur. si par calor in parentum seminibus fuit, patri similem marem procreari si frigus, feminam matri similem. quodsi patris calidius erit et frigidius matris, puerum fore qui matris vultus repraesentet: at si calidius matris, patris autem fuerit frigidius, puellam futuram quae patris reddat similitudinem.

**A 81 /9** = Censorinus 6, 9

sequitur de geminis, qui ut aliquando nascantur modo seminis fieri Hippon ratus [est]: id enim cum amplius est quam uni satis fuit, bifariam deduci. id ipsum ferme Empedocles videtur sensisse: nam causas quidem cur divideretur non posuit partiri tantum modo ait et si utrumque sedes aequae calidas occupaverit, utrumque marem nasci, si frigidae aequae, utramque feminam, si vero alterum calidiorem, alterum frigidiorum, dispari sexu partum futurum.

**A 82 /1** = Aristotelés, De generatione anim. II, 8; 747a24

τὸ δὲ τῶν ἡμίονων γένος ὅλον ἄγονόν ἐστιν. περὶ δὲ τῆς αἰτίας, ὡς μὲν λέγουσιν Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος, λέγων ὁ μὲν οὐ σαφῶς, Δημόκριτος δὲ γνωρίμως μᾶλλον, οὐ καλῶς εἰρήκασιν. λέγουσι γὰρ ἐπὶ πάντων ὁμοίως τὴν ἀπόδειξιν τῶν παρὰ τὴν συγγένειαν συνδυαζομένων ... Ἐμπεδοκλῆς δ' αἰτιᾶται...

**A 82 /2** = Aëtios V, 14, 2 (Dox. 425 – διὰ τί αἱ ἡμίονοι στεῖραι;)

Ἐμπεδοκλῆς [?] διὰ τὴν σμικρότητα καὶ ταπεινότητα καὶ στενότητα τῆς μήτρας κατεστραμμένως προσπεφυκυίας τῆι γαστρὶ μήτε τοῦ σπέρματος εὐθυβολοῦντος εἰς αὐτὴν μήτε, εἰ καὶ φθάσειεν, αὐτῆς ἐκδεχομένης.

**A 83 /1** = Áetios V, 21, 1 (Dox. 433 – ἐν πόσῳ χρόνῳ μορφοῦται τὰ ζῶια ἐν γαστρὶ ὄντα;)

Ἐμπεδοκλῆς ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἄρχεσθαι τῆς διαρθρώσεως ἀπὸ ἕκτης καὶ τριακοστῆς, τελειοῦσθαι δὲ τοῖς μορίοις ἀπὸ πεντηκοστῆς μιᾶς δεούσης.

**A 83 /2** = Oribasios ex Athenaios III, 78, 13 (Dioklés fr. 175 Wellm.)

περὶ δὲ τὰς τέσσαρας ἐννεάδας ὁρᾶται πρῶτον διακεκριμένον ὄλον τὸ σῶμα ἢ τὸ τελευταῖον μιᾶς προστεθείσης τετράδος περὶ τὴν τεσσαρακοντάδα. συμφωνεῖ δὲ τοῖς χρόνοις τῆς παντελοῦς τῶν ἐμβρύων διακρίσεως καὶ ὁ φυσικὸς Ἐμπεδοκλῆς καὶ φησιν, ὅτι θᾶσσον διαμορφοῦται τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος καὶ τὰ ἐν τοῖς δεξιοῖς τῶν ἐν τοῖς εὐωνύμοις.

**A 83 /3** = Censorinus 7, 5

septimo mense parere mulierem posse plurimi adfirmant ut ... Empedocles, Epigenes multique praeterea.

**A 84** = Censorinus 6, 1

Empedocles, quem in hoc Aristoteles secutus est, ante omnia cor iudicavit increscere, quod hominis vitam maxime contineat.

**A 85 /1** = Áetios V, 24, 2 (Dox. 435)

Ἐμπεδοκλῆς τὸν μὲν ὕπνον καταψύξει τοῦ ἐν τῷ αἵματι θερμοῦ συμμέτρῳ γίνεσθαι, τῇ δὲ παντελεῖ θάνατον.

**A 85 /2** = Áetios V, 25, 4 (Dox. 437)

Ἐμπεδοκλῆς τὸν θάνατον γίνεσθαι διαχωρισμῶι τοῦ πυρώδους [καὶ ἀερώδους καὶ ὕδατώδους καὶ γεώδους], ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις τῷ ἀνθρώπῳ συνεστάθη· ὥστε κατὰ

τοῦτο κοινὸν εἶναι τὸν θάνατον σώματος καὶ ψυχῆς· ὕπνον δὲ γίνεσθαι διαχωρισμῶι τοῦ πυρώδους.

**A 86** = Theophrastos, De sensu 1-24 (Dox. 499n.)

(1) Παρμενίδης μὲν καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Πλάτων τῶν ὁμοίωι [ποιοῦσι τὴν αἴσθησιν], οἱ δὲ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Ἡράκλειτον τῶι ἐναντίωι ... (2) περὶ ἐκάστης δὲ τῶν κατὰ μέρος οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἀπολείπουσιν, Ἐμπεδοκλῆς δὲ πειραῖται καὶ ταύτας ἀνάγειν εἰς τὴν ὁμοιότητα. (...)

(Dox. 500) (7) Ἐμπεδοκλῆς δὲ περὶ ἀπασῶν ὁμοίως λέγει καὶ φησι τῶι ἐναρμόττειν εἰς τοὺς πόρους τοὺς ἐκάστης αἰσθάνεσθαι· διὸ καὶ οὐ δύνασθαι τὰ ἀλλήλων κρίνειν, ὅτι τῶν μὲν εὐρύτεροί πως, τῶν δὲ στενώτεροι τυγχάνουσιν οἱ πόροι πρὸς τὸ αἰσθητόν, ὡς τὰ μὲν οὐχ ἀπτόμενα διευτονεῖν τὰ δ' ὅλως εἰσελθεῖν οὐ δύνασθαι. πειραῖται δὲ καὶ τὴν ὄψιν λέγειν, ποία τίς ἐστι· καὶ φησι τὸ μὲν ἐντὸς αὐτῆς εἶναι πῦρ, τὸ δὲ περὶ αὐτὸ [ὔδωρ καὶ] γῆν καὶ ἀέρα δι' ὧν διέναι λεπτόν ὃν καθάπερ τὸ ἐν τοῖς λαμπτήρσι φῶς. τοὺς δὲ πόρους ἐναλλάξ κειῖσθαι τοῦ τε πυρὸς καὶ τοῦ ὕδατος, ὧν τοῖς μὲν τοῦ πυρὸς τὰ λευκά, τοῖς δὲ τοῦ ὕδατος τὰ μέλανα γνωρίζειν· ἐναρμόττειν γὰρ ἐκατέροις ἐκάτερα. φέρεσθαι δὲ τὰ χρώματα πρὸς τὴν ὄψιν διὰ τὴν ἀπορροήν. (8) συγκεῖσθαι δ' οὐχ ὁμοίως, [ἀλλὰ τὰς μὲν ἐκ τῶν ὁμοίων], τὰς δ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ ταῖς μὲν ἐν μέσῳ, ταῖς δ' ἐκτὸς εἶναι τὸ πῦρ· διὸ καὶ τῶν ζώων τὰ μὲν ἐν ἡμέρῳ, τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὀξυωπεῖν· ὅσα μὲν πυρὸς ἔλαττον ἔχει, μεθ' ἡμέραν· ἐπανισοῦσθαι γὰρ αὐτοῖς τὸ ἐντὸς φῶς ὑπὸ τοῦ ἐκτός· ὅσα δὲ τοῦ ἐναντίου, νύκτωρ· ἐπαναπληροῦσθαι γὰρ καὶ τούτοις τὸ ἐνδεές· ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις [ἐναντίως] ἐκάτερον. ἀμβλυωπεῖν μὲν γὰρ καὶ οἷς ὑπερέχει τὸ πῦρ· ἐπαυξηθὲν [γὰρ] ἔτι μεθ' ἡμέραν ἐπιπλάττειν καὶ καταλαμβάνειν τοὺς τοῦ ὕδατος πόρους· οἷς δὲ τὸ ὕδωρ, ταῦτο τοῦτο γίνεσθαι νύκτωρ· καταλαμβάνεσθαι γὰρ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ὕδατος. [γίγνεσθαι δὲ ταῦτα], ἕως ἂν τοῖς μὲν ὑπὸ τοῦ ἔξωθεν φωτός ἀποκριθῆι τὸ ὕδωρ, τοῖς δ' ὑπὸ τοῦ ἀέρος τὸ πῦρ. ἐκατέρων γὰρ ἴασιν εἶναι τὸ ἐναντίον. ἄριστα δὲ

κεκρᾶσθαι καὶ βελτίστην εἶναι τὴν ἐξ ἀμφοῖν ἴσων συγκειμένην. καὶ περὶ μὲν ὄψεως σχεδὸν ταῦτα λέγει.

(9) τὴν δ' ἀκοὴν ἀπὸ τῶν ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφων· ὅταν γὰρ [ὁ ἀήρ] ὑπὸ τῆς φωνῆς κινηθῆι, ἤχεϊν ἐντός. ὥσπερ γὰρ εἶναι κώδωνα τῶν ἴσων (?) ἤχων τὴν ἀκοήν, ἦν προσαγορεύει σάρκινον ὄζον (B 99; cfr. A 93)· κινούμενον δὲ παίειν τὸν ἀέρα πρὸς τὰ στερεὰ καὶ ποιεῖν ἤχον. ὄσφρησιν δὲ γίνεσθαι τῆι ἀναπνοῇ. διὸ καὶ μάλιστα ὄσφραίνεσθαι τούτους, οἷς σφοδροτάτη τοῦ ἄσθματος ἢ κίνησις· ὁσμήν δὲ πλείστην ἀπὸ τῶν λεπτῶν καὶ τῶν κούφων ἀπορρεῖν. περὶ δὲ γεύσεως καὶ ἀφῆς οὐ διορίζεται καθ' ἑκατέραν οὔτε πῶς οὔτε δι' ἃ γίνονται, πλὴν τὸ κοινὸν ὅτι τῶι ἐναρμόττειν τοῖς πόροις αἰσθησίς ἐστιν· ἠδεσθαι δὲ τοῖς ὁμοίοις κατὰ τε [τὰ] μόρια καὶ τὴν κρᾶσιν, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις.

ὡσαύτως δὲ λέγει καὶ περὶ φρονήσεως καὶ ἀγνοίας. (10) τὸ μὲν γὰρ φρονεῖν εἶναι τοῖς ὁμοίοις, τὸ δ' ἀγνοεῖν τοῖς ἀνομοίοις, ὡς ἢ ταυτὸν ἢ παραπλήσιον ὄν τῆι αἰσθήσει τὴν φρόνησιν. διαριθμησάμενος γὰρ, ὡς ἕκαστον ἑκάστῳ γνωρίζομεν, ἐπὶ τέλει προσέθηκεν ὡς „ἐκ τούτων ... ἀνιῶνται“ (B 107). διὸ καὶ τῶι αἵματι μάλιστα φρονεῖν· ἐν τούτῳ γὰρ μάλιστα κεκρᾶσθαι [ἐστὶ] τὰ στοιχεῖα τῶν μερῶν.

(11) ὅσοις μὲν οὖν ἴσα καὶ παραπλήσια μέμεικται καὶ μὴ διὰ πολλοῦ μῆδ' αὖ μικρὰ μῆδ' ὑπερβάλλοντα τῶι μεγέθει, τούτους φρονημωτάτους εἶναι καὶ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀκριβεστάτους, κατὰ λόγον δὲ καὶ τοὺς ἐγγυτάτω τούτων, ὅσοις δ' ἐναντίως, ἀφρονεστάτους. καὶ ὧν μὲν μανὰ καὶ ἀραιὰ κεῖται τὰ στοιχεῖα, νωθροὺς καὶ ἐπιπόνους· ὧν δὲ πυκνὰ καὶ κατὰ μικρὰ τεθραυσμένα, τοὺς δὲ τοιούτους ὀξεῖς φερομένους καὶ πολλὰ ἐπιβαλλομένους ὀλίγα ἐπιτελεῖν διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς τοῦ αἵματος φορᾶς· οἷς δὲ καθ' ἓν τι μόριον ἢ μέση κρᾶσις ἐστὶ, ταύτῃ σοφοὺς ἑκάστους εἶναι· διὸ τοὺς μὲν ῥήτορας ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ τεχνίτας, ὡς τοῖς μὲν ἐν ταῖς χερσὶ, τοῖς δὲ ἐν τῆι γλώττῃ τὴν κρᾶσιν οὔσαν· ὁμοίως δ' ἔχειν καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δυνάμεις.

(12) Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν οὕτως οἶεται καὶ τὴν αἰσθησιν γίνεσθαι καὶ τὸ φρονεῖν, ἀπορήσειε δ' ἂν τις ἐξ ὧν λέγει πρῶτον μὲν, τί διοίσει τὰ ἔμψυχα πρὸς τὸ



αισθάνεσθαι τῶν ἄλλων. ἐναρμόττει γὰρ καὶ τοῖς τῶν ἀψύχων πόροις· ὅλως γὰρ ποιεῖ τὴν μίξιν τῇ συμμετρίας τῶν πόρων· διόπερ ἔλαιον μὲν καὶ ὕδωρ οὐ μείγνυσθαι (cfr. B 91), τὰ δὲ ἄλλα ὑγρὰ καὶ περὶ ὄσων δὴ καταριθμεῖται τὰς ἰδίας κράσεις. ὥστε πάντα τε αἰσθήσεται καὶ ταῦτὸν ἔσται μίξις καὶ αἴσθησις καὶ αὐξησις· πάντα γὰρ ποιεῖ τῇ συμμετρίας τῶν πόρων, ἐὰν μὴ προσθῆι τινα διαφορὰν.

(13) ἔπειτα ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐμψύχοις τί μᾶλλον αἰσθήσεται τὸ ἐν τῷ ζῳίῳ πῦρ ἢ τὸ ἐκτός, εἶπερ ἐναρμόττουσιν ἀλλήλοις; ὑπάρχει γὰρ καὶ ἡ συμμετρία καὶ τὸ ὅμοιον. ἔτι δὲ ἀνάγκη διαφορὰν τινα ἔχειν, εἶπερ αὐτὸ μὲν μὴ δύναται συμπληροῦν τοὺς πόρους, τὸ δ' ἔξωθεν ἐπεισιόν· ὥστ' εἰ ὅμοιον ἦν πάντῃ καὶ πάντως, οὐκ ἂν ἦν αἴσθησις. ἔτι δὲ πότερον οἱ πόροι κενοὶ ἢ πλήρεις; εἰ μὲν γὰρ κενοί, συμβαίνει διαφωνεῖν ἑαυτῶν· φησὶ γὰρ ὅλως οὐκ εἶναι κενόν· εἰ δὲ πλήρεις, αἰεὶ ἂν αἰσθάνοιτο τὰ ζῳια· δῆλον γὰρ ὡς ἐναρμόττει, καθάπερ φησὶ, τὸ ὅμοιον.

(14) καίτοι κἂν αὐτὸ τοῦτό τις διαπορήσειεν, εἰ δυνατόν ἐστι τηλικαῦτα μεγέθη γενέσθαι τῶν ἑτερογενῶν, ὥστ' ἐναρμόττειν, ἄλλως τε κἂν συμβαίνει, καθάπερ φησὶ, τὰς ὀψεις ὧν ἀσύμμετρος ἡ κρᾶσις ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ πυρός, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἐμπλαττομένων τῶν πόρων ἀμαυροῦσθαι. εἰ δ' οὖν ἐστι καὶ τούτων συμμετρία καὶ πλήρεις οἱ πόροι τῶν μὴ συγγενῶν, πῶς, ὅταν αἰσθάνηται, καὶ ποῦ ταῦτα ὑπεξέρχεται; δεῖ γὰρ τινα ἀποδοῦναι μεταβολήν. ὥστε πάντως ἔχει δυσκολίαν· ἢ γὰρ κενὸν ἀνάγκη ποιεῖν, ἢ αἰεὶ τὰ ζῳια αἰσθάνεσθαι πάντων, ἢ τὸ μὴ συγγενὲς ἀρμόττειν οὐ ποιοῦν αἴσθησιν οὐδ' ἔχον μεταβολήν οἰκείαν τοῖς ἐμποιοῦσιν.

(15) ἔτι δέ, εἰ καὶ μὴ ἐναρμόττοι τὸ ὅμοιον, ἀλλὰ μόνον ἄπτοιτο, καθ' ὅτι οὖν εὐλογον αἴσθησιν γίνεσθαι· δυοῖν γὰρ τούτοις ἀποδίδωσι τὴν γνῶσιν τῷ τε ὁμοίῳ καὶ τῇ ἀφῆι· διὸ καὶ τὸ 'ἀρμόττειν' εἴρηκεν. ὥστ' εἰ τὸ ἔλαττον ἄψαιτο τῶν μειζόνων, εἴη ἂν αἴσθησις. ὅλως τε κατὰ γε ἐκεῖνον ἀφαιρεῖται καὶ τὸ ὅμοιον, ἀλλὰ ἡ συμμετρία μόνον ἰκανόν. διὰ τοῦτο γὰρ οὐκ αἰσθάνεσθαί φησιν ἀλλήλων, ὅτι τοὺς πόρους ἀσύμμετρος ἔχουσιν· εἰ δ' ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον τὸ ἀπορρέον, οὐδὲν ἔτι

προσαφώρισεν ὥστε ἢ οὐ τῶι ὁμοίωι ἢ αἰσθησις ἢ οὐ διά τινα ἀσυμμετρίαν οὐ κρίνουσιν, ἀπάσας [τ'] ἀνάγκη τὰς αἰσθήσεις καὶ πάντα τὰ αἰσθητὰ τὴν αὐτὴν ἔχειν φύσιν.

(16) ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὴν ἡδονὴν καὶ λύπην ὁμολογουμένως ἀποδίδωσιν ἡδεσθαι μὲν ποιῶν τοῖς ὁμοίοις, λυπεῖσθαι δὲ τοῖς ἐναντίοις· ἔχθρὰ γὰρ εἶναι, διότι ἴπλεῖστον ... ἐκμακτοῖσιν' (B 22, 6-7). αἰσθήσεις γὰρ τινὰς ἢ μετ' αἰσθήσεως ποιουῖσι τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν λύπην, ὥστε οὐχ ἅπασι γίνεται τοῖς ὁμοίοις. ἔτι εἰ τὰ συγγενῆ μάλιστα ποιεῖ τὴν ἡδονὴν ἐν τῇ ἀφῆι, καθάπερ φησί, τὰ σύμφυτα μάλιστ' ἂν ἡδοίτο καὶ ὅλως αἰσθάνοιτο· διὰ τῶν αὐτῶν γὰρ ποιεῖ τὴν αἰσθησιν καὶ τὴν ἡδονήν. (17) καίτοι πολλάκις αἰσθανόμενοι λυπούμεθα κατ' αὐτὴν τὴν αἰσθησιν, ὡς [δ'] Ἄναξαγόρας φησίν, αἰεὶ πᾶσαν γὰρ αἰσθησιν εἶναι μετὰ λύπης. ἔτι δ' ἐν ταῖς κατὰ μέρος· συμβαίνει γὰρ τῶι ὁμοίωι γίνεσθαι τὴν γνῶσιν· τὴν γὰρ ὄψιν ὅταν ἐκ πυρός καὶ τοῦ ἐναντίου συστήσῃ, τὸ μὲν λευκὸν καὶ τὸ μέλαν δύναται ἂν τοῖς ὁμοίοις γνωρίζειν, τὸ δὲ φαιὸν καὶ τᾶλλα χρώματα τὰ μεικτὰ πῶς; οὔτε γὰρ τοῖς τοῦ πυρός οὔτε τοῖς τοῦ ὕδατος πόροις οὔτ' ἄλλοις ποιεῖ κοινοῖς ἐξ ἀμφοῖν· ὀρῶμεν δ' οὐδὲν ἦττον ταῦτα τῶν ἀπλῶν.

(18) ἀτόπως δὲ καὶ ὅτι τὰ μὲν ἡμέρας, τὰ δὲ νύκτωρ μᾶλλον ὀραῖ. τὸ γὰρ ἔλαττον πῦρ ὑπὸ τοῦ πλείονος φθείρεται, διὸ καὶ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ ὅλως τὸ καθαρὸν οὐ δύναμεθ' ἀντιβλέπειν. ὥστε ὅσοις ἐνδεέστερον τὸ φῶς, ἦττον ἐχρῆν ὀραῖν μεθ' ἡμέραν· ἢ εἴπερ τὸ ὁμοίον συναύξει, καθάπερ φησί, τὸ δὲ ἐναντίον φθείρει καὶ κωλύει, τὰ μὲν λευκὰ μᾶλλον ἐχρῆν ὀραῖν ἅπαντας μεθ' ἡμέραν καὶ ὅσοις ἔλαττον καὶ ὅσοις πλεῖον τὸ φῶς, τὰ δὲ μέλανα νύκτωρ. νῦν δὲ πάντες ἅπαντα μεθ' ἡμέραν μᾶλλον ὀρῶσι πλὴν ὀλίγων ζώων. τούτοις δ' εὐλόγον τοῦτ' ἰσχύειν τὸ οἰκεῖον πῦρ, ὥσπερ ἔνια καὶ τῇ χροαὶ διαλάμπει μᾶλλον τῆς νυκτός.

(19) ἔτι δ' οἷς ἢ κρᾶσις ἐξ ἴσων, ἀνάγκη συναύξεσθαι κατὰ μέρος ἐκάτερον· ὥστ' εἰ πλεονάζον κωλύει θάτερον ὀραῖν, ἀπάντων ἂν εἴη παραπλησία πῶς ἢ διάθεσις. ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς ὄψεως πάθη χαλεπώτερον ἔσται διελεῖν. τὰ δὲ περὶ τὰς ἄλλας

αἰσθήσεις πῶς κρίνωμεν τῶι ὁμοίωι; τὸ γὰρ ὁμοιον ἀόριστον. οὔτε γὰρ ψόφωι τὸν ψόφον οὔτ' ὁσμῆι τὴν ὁσμὴν οὔτε τοῖς ἄλλοις τοῖς ὁμογενέσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς εἰπεῖν τοῖς ἐναντίοις. ἀπαθῆ γὰρ δεῖ τὴν αἴσθησιν προσάγειν· ἤχου δὲ ἐνόητος ἐν ὧσιν ἢ χυλῶν ἐν γεύσει καὶ ὁσμῆς ἐν ὄσφρησει κωφότεραι πᾶσαι γίνονται [καὶ] μᾶλλον ὅσῳ ἂν πλήρεις ᾧσι τῶν ὁμοίων, εἰ μὴ τις λεχθείη περὶ τούτων διορισμός. (20) ἔτι δὲ τὸ περὶ τὴν ἀπορροήν, καίπερ οὐχ ἱκανῶς λεγόμενον περὶ μὲν τὰς ἄλλας ὁμῶς ἔστι πως ὑπολαβεῖν, περὶ δὲ τὴν ἀφήν καὶ γεῦσιν οὐ ῥάϊδιον. πῶς γὰρ τῆι ἀπορροῆι κρίνωμεν ἢ πῶς ἐναρμόττον τοῖς πόροις τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον; μόνου γὰρ δοκεῖ τῶν στοιχείων τοῦ πυρὸς ἀπορρεῖν, ἀπὸ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενός. ἔτι δ' εἰ ἡ φθίσις διὰ τὴν ἀπορροήν, ὥπερ χρῆται κοινοτάτωι σημείωι, συμβαίνει δὲ καὶ τὰς ὁσμάς ἀπορροῆι γίνεσθαι, τὰ πλείστην ἔχοντα ὁσμὴν τάχιστ' ἐχρῆν φθείρεσθαι. νῦν δὲ σχεδὸν ἐναντίως ἔχει· τὰ γὰρ ὁσμοδέστατα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐστὶ χροσιώτατα. συμβαίνει δὲ καὶ ἐπὶ τῆς Φιλίας ὅλως μὴ εἶναι αἴσθησιν ἢ ἦττον διὰ τὸ συγκρίνεσθαι τότε καὶ μὴ ἀπορρεῖν.

(21) ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν ἀκοὴν ὅταν ἀποδῶι τοῖς ἔσωθεν γίνεσθαι ψόφοις, ἄτοπον τὸ οἶεσθαι δῆλον εἶναι πῶς ἀκούουσιν, ἔνδον ποιήσαντα ψόφον ὥσπερ κώδωνος. τῶν μὲν γὰρ ἔξω δι' ἐκεῖνον ἀκούομεν, ἐκεῖνου δὲ ψοφοῦντος διὰ τί; τοῦτο γὰρ αὐτὸ λείπεται ζητεῖν. ἀτόπως δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν ὄσφρησιν εἶρηκεν. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ κοινήν αἰτίαν ἀπέδωκεν· ἔνια μὲν γὰρ ὅλως οὐδ' ἀναπνέει τῶν ὄσφραινομένων. ἔπειτα τὸ μάλιστα ὄσφραίνεσθαι τοὺς πλείστον ἐπισπωμένους εὐηθες· οὐδὲν γὰρ ὄφελος μὴ ὑγιαινούσης ἢ μὴ ἀνεωιγμένης πως τῆς αἰσθήσεως. πολλοῖς δὲ συμβαίνει πεπηρῶσθαι καὶ ὅλως μηδὲν αἰσθάνεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οἱ δύσπνοοι καὶ οἱ πονοῦντες καὶ οἱ καθεύδοντες μᾶλλον ἂν αἰσθάνοιντο τῶν ὁσμῶν· τὸν πλείστον γὰρ ἔλκουσιν ἀέρα. νῦν δὲ συμβαίνει τὸναντίον. (22) οὐ γὰρ ἴσως καθ' αὐτὸ τὸ ἀναπνεῖν αἴτιον τῆς ὄσφρησεως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὡς ἔκ τε τῶν ἄλλων ζώων μαρτυρεῖται καὶ διὰ τῶν εἰρημένων παθῶν· ὁ δ' ὡς ταύτης οὐσης τῆς αἰτίας καὶ ἐπὶ τέλει πάλιν εἶρηκεν ὥσπερ ἐπισημαινόμενος 'ὧδε ... ὁσμῶν' (B 102). οὐκ ἀληθές [δὲ]

οὐδὲ τὸ μάλιστα ὀσφραίνεσθαι τῶν κούφων, ἀλλὰ δεῖ καὶ ὀσμὴν ἐνυπάρχειν. ὁ γὰρ ἀήρ καὶ τὸ πῦρ κουφότατα μὲν, οὐ ποιοῦσι δὲ αἴσθησιν ὀσμῆς.

(23) ὡσαύτως δ' ἂν τις καὶ περὶ τὴν φρόνησιν ἀπορήσειεν, εἰ γὰρ τῶν αὐτῶν ποιεῖ καὶ τὴν αἴσθησιν. καὶ γὰρ ἅπαντα μεθέξει τοῦ φρονεῖν. καὶ ἅμα πῶς ἐνδέχεται καὶ ἐν ἀλλοιώσει καὶ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γίνεσθαι τὸ φρονεῖν; τὸ γὰρ ὁμοιον οὐκ ἀλλοιοῦται τῶι ὁμοίω. τὸ δὲ δὴ τῶι αἵματι φρονεῖν καὶ παντελῶς ἄτοπον· πολλὰ γὰρ τῶν ζώων ἄναιμα. τῶν δὲ ἐναίμων τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις ἀναιμότατα τῶν μερῶν. ἔτι καὶ ὀστοῦν καὶ θριξὶ αἰσθάνοιτ' ἂν, ἐπεὶ οὖν ἐξ ἀπάντων ἐστὶ τῶν στοιχείων. καὶ συμβαίνει ταῦτόν εἶναι τὸ φρονεῖν καὶ αἰσθάνεσθαι καὶ ἥδεσθαι καὶ [τὸ] λυπεῖσθαι καὶ (τὸ) ἀγνοεῖν· ἄμφω γὰρ ποιεῖ τοῖς ἀνομοίοις. ὥσθ' ἅμα τῶι μὲν ἀγνοεῖν ἔδει γίνεσθαι λύπην, τῶι δὲ φρονεῖν ἠδονήν.

(24) ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὰς δυνάμεις ἐκάστοις ἐγγίνεσθαι διὰ τὴν ἐν τοῖς μορίοις τοῦ αἵματος σύγκρασιν, ὡς ἢ τὴν γλῶτταν αἰτίαν τοῦ εὖ λέγειν [οὔσαν ἢ] τὰς χεῖρας τοῦ δημιουργεῖν, ἀλλ' οὐκ ὄργάνου τάξιν ἔχοντα. διὸ καὶ μᾶλλον ἂν τις ἀποδοίη τῇ μορφῇ τὴν αἰτίαν ἢ τῇ κράσει τοῦ αἵματος, ἢ χωρὶς διανοίας ἐστίν· οὕτως γὰρ ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ἐμπεδοκλῆς μὲν οὖν ἔοικεν ἐν πολλοῖς διαμαρτάνειν.

**A 87 /1** = Aristotelés, De generatione et corruptione I, 8; 324b26

τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ πάσχειν ἕκαστον διὰ τινων πόρων εἰσιόντος τοῦ ποιοῦντος ἐσχάτου καὶ κυριωτάτου, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ ὄραν καὶ ἀκούειν ἡμᾶς φασὶ καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις αἰσθάνεσθαι πάσας, ἔτι δὲ ὄρασθαι διὰ τε ἀέρος καὶ ὕδατος καὶ τῶν διαφανῶν, διὰ τὸ πόρους ἔχειν ἀοράτους μὲν διὰ μικρότητα, πυκνοὺς δὲ καὶ κατὰ στοιχόν, καὶ μᾶλλον ἔχειν τὰ διαφανῆ μᾶλλον. οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τινων οὕτω διώρισαν, ὥσπερ καὶ Ἐμπεδοκλῆς, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ποιοῦντων καὶ πασχόντων, ἀλλὰ καὶ μείγνυσθαι φησιν, ὅσων οἱ πόροι σύμμετροι πρὸς ἀλλήλους εἰσίν.

**A 87 /2** = Ióannés Filoponos, Ad h. c., 160, 3 Vitelli

ἀναγκαῖον, φησί, τῶι Ἐμπεδοκλεῖ λέγειν εἶναί τινα στερεὰ καὶ ἀδιαίρετα διὰ τὸ μὴ εἶναι πάντη τοῦ σώματος πόρους συνεχεῖς. τοῦτο γὰρ ἀδύνατον· πόρος γὰρ ἂν εἴη τὸ πᾶν σῶμα καὶ κενόν. ὥστε εἰ τοῦτο ἄτοπον, ἀνάγκη τὰ μὲν ἀπτόμενα μόρια τοῦ σώματος στερεὰ εἶναι ἀδιαίρετα, τὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν κενά, οὓς Ἐμπεδοκλῆς πόρους ἐκάλεσεν.

**A 87 /3** = *Ióannés Filoponos, Ad h. c., 178, 2 Vitelli*

ἴσμεν δὲ ὅτι οἱ τοὺς πόρους ὑποτιθέμενοι οὐ κενοὺς ὑπετίθεντο τούτους, ἀλλὰ πεπληρωμένους λεπτομερεστέρου τινὸς σώματος οἷον ἀέρος. ταύτηι γὰρ διέφερον τῶν τὸ κενὸν ὑποτιθεμένων.

**A 87 /4** = *Ióannés Filoponos, Ad h. c., 154, 5 Vitelli*

διαφέρουσι δὲ τοῦ κενοῦ οἱ πόροι, διότι οἱ τοὺς πόρους εἰσάγοντες κενὸν εἶναι οὐκ ἔλεγον.

**A 87 /5** = *Pseudo-Filoponos, In Aristot. de generatione anim. 123, 13*

Ἐμπεδοκλῆς ἐν ἅπασι τοῖς σώμασι τοῖς ὑπὸ σελήνην, οἷον ὕδασι, ἐλαίοις καὶ τοῖς ἄλλοις, εἶναι ἔλεγεν, ὡς καὶ ἐν τῇ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς (cfr. B 92) εἶρηκεν, ἀναμεμιγμένους πόρους καὶ ναστά, καὶ τοὺς μὲν πόρους ἐκάλεσε κοῖλα, τὰ δὲ ναστὰ πυκνά.

**A 88** = *Áetios IV, 14, 1 (Dox. 405 – περὶ κατοπτρικῶν ἐμφάσεων)*

Ἐμπεδοκλῆς κατ' ἀπορροίας τὰς συνισταμένας μὲν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ κατόπτρου, πιλουμένας δ' ὑπὸ τοῦ ἐκκρινομένου ἐκ τοῦ κατόπτρου πυρώδους καὶ τὸν προκεείμενον ἀέρα, εἰς ὃν φέρεται τὰ ρεύματα, συµμεταφέροντος.

**A 89 /1** = *Alex., Quaest. II, 23; 72, 9 Bruns*

περὶ τῆς Ἡρακλείας λίθου διὰ τί ἔλκει τὸν σίδηρον. Ἐμπεδοκλῆς μὲν ταῖς ἀπορροαῖς ταῖς ἀπ' ἀμφοτέρων καὶ τοῖς πόροις τοῖς τῆς λίθου συμμέτρους οὖσιν ταῖς ἀπὸ τοῦ σιδήρου τὸν σίδηρον φέρεσθαι λέγει πρὸς τὴν λίθον· αἱ μὲν γὰρ ταύτης ἀπόρροιαὶ τὸν ἀέρα τὸν ἐπὶ τοῖς τοῦ σιδήρου πόροις ἀπωθοῦσί τε καὶ κινουῦσι τὸν ἐπιπωματίζοντα αὐτούς· τούτου δὲ χωρισθέντος ἀθρόαι ἀπορροαὶ ρεοῦσιν τὸν σίδηρον ἔπεσθαι· φερομένων δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀπορροιαῶν ἐπὶ τοὺς τῆς λίθου πόρους, διὰ τὸ συμμέτρους τε αὐτοῖς εἶναι καὶ ἐναρμόζειν καὶ τὸν σίδηρον σὺν ταῖς ἀπορροαῖς ἔπεσθαι τε καὶ φέρεσθαι. ἐπιζητήσαι δ' ἂν τις, εἰ καὶ συγχωρηθεῖ τὸ τῶν ἀπορροιαῶν, τί δήποτε ὁ λίθος οὐχ ἔπεται ταῖς ἰδίαις ἀπορροαῖς, κινεῖται δὲ πρὸς τὸν σίδηρον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἢ λίθος πρὸς τὸν σίδηρον ἢ ὁ σίδηρος κινήσεται πρὸς τὴν λίθον. ἔτι διὰ τί οὐ καὶ χωρὶς τῆς λίθου κινήσεται ποτε σίδηρος ἐπ' ἄλλο τι τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀπορροιαῶν ἀθρόων φερομένων. διὰ τί γὰρ μόναι αἱ ἀπὸ τῆς λίθου ἀπόρροιαὶ κινεῖν δύνανται τὸν ἐπιπωματίζοντα τοὺς τοῦ σιδήρου πόρους ἀέρα καὶ ἐπέχοντα τὰς ἀπορροίας; ἔτι διὰ τί ἄλλο οὐδὲν πρὸς ἄλλο τι οὕτω φέρεται, καίτοι πολλὰ λέγεται ὑπ' αὐτοῦ συμμέτρους τοὺς πόρους πρὸς ἀλλήλας ταῖς ἀπορροαῖς ἔχειν; λέγει γοῦν·

ὔδωρ ... (B 91)

**A 89** /2 = Psellos, De lapid. 26 (Ideler Physici I, 247, 24 Mély Lapidaires 204, 12)

τούτων δὲ τῶν παρὰ τοῖς λίθοις δυνάμεων αἰτίας πολλοὶ ἐθάρρησαν ἀποδοῦναι, τῶν μὲν ἀρχαιότερων σοφῶν Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος, τῶν δὲ οὐ πολὺ πρὸ ἡμῶν ὁ ἐκ τῆς Ἀφροδισίας Ἀλέξανδρος.

**A 90** = Áetios IV, 13, 4 (Dox. 403)

Ἐμπεδοκλῆς καὶ πρὸς τὸ διὰ τῶν ἀκτίνων καὶ πρὸς τὸ διὰ τῶν εἰδώλων ἐκδοχὰς παρέχεται (τὴν αἴσθησιν τῶν ὄρατῶν). πλείους δὲ πρὸς [τὸ] δεύτερον· τὰς γὰρ ἀπορροίας ἀποδέχεται. 9, 6 (28 A 47).

**A 91 /1** = Aristotelés, De sensu 2; 437b9

ἐκείνως δ' αὐτὸς αὐτὸν ὀραῖ ὁ ὀφθαλμός, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ ἀνακλάσει, ἐπεὶ εἶ γε πῦρ ἦν, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι καὶ ἐν τῷ Τιμαίῳ (68 A) γέγραπται, καὶ συνέβαινε τὸ ὀραῖν ἐξιόντος ὥσπερ ἐκ λαμπτήρος τοῦ φωτός (31 B 84, 3), διὰ τί οὐ καὶ ἐν τῷ σκότει ἐώρα ἂν ἡ ὄψις;

**A 91 /2** = Aristotelés, De generatione anim. V, 1; 779b15

τὸ μὲν οὖν ὑπολαμβάνειν τὰ μὲν γλαυκὰ [ὄμματα] πυρώδη, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν, τὰ δὲ μέλανα πλεῖον ὕδατος ἔχειν ἢ πυρός, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἡμέρας οὐκ ὀξὺ βλέπειν, τὰ γλαυκὰ, δι' ἔνδειαν ὕδατος, θάτερα δὲ νύκτωρ δι' ἔνδειαν πυρός, οὐ λέγεται καλῶς, εἴπερ μὴ πυρός τὴν ὄψιν θετέον, ἀλλ' ὕδατος πᾶσιν.

**A 92 /1** = Platón, Meno 76c

Βούλει οὖν σοι κατὰ Γοργίαν (82 B 4) ἀποκρίνωμαι ἢ ἂν σὺ μάλιστα ἀκολουθήσῃς;

Βούλομαι· πῶς γὰρ οὐ;

Οὐκοῦν λέγετε ἀπορροάς τινὰς τῶν ὄντων κατὰ Ἐμπεδοκλέα;

Σφόδρα γε.

Καὶ πόρους εἰς οὓς καὶ δι' ὧν αἱ ἀπόρροαι πορεύονται;

Πάνυ γε.

Καὶ τῶν ἀπορροῶν τὰς μὲν ἀρμόττειν ἐνίοις τῶν πόρων, τὰς δὲ ἐλάττους ἢ μείζους εἶναι;

Ἔστι ταῦτα.

Οὐκοῦν καὶ ὄψιν καλεῖς τι;

Ἔγωγε.

Ἐκ τούτων δὴ ἴσυνες ὁ τοι λέγω ἔφη Πίνδαρος, ἔστιν γὰρ χροῖα ἀπορροή χρημάτων ὄψει σύμμετρος καὶ αἰσθητός.

**A 92 /2** = Áetios I, 15, 3 (Dox. 313)

Ἐμπεδοκλῆς χρῶμα εἶναι ἀπεφαίνετο τὸ τοῖς πόροις τῆς ὄψεως ἐναρμόττον.  
τέτταρα δὲ τοῖς στοιχείοις ἰσάριθμα, λευκὸν μέλαν ἐρυθρὸν ὠχρόν.

**A 93** = Áetios IV, 16, 1 (Dox. 406)

Ἐμπεδοκλῆς τὴν ἀκοὴν γίνεσθαι κατὰ πρόσπτωσιν πνεύματος τῷ χονδρώδει, ὅπερ φησὶν ἐξηρητῆσθαι ἐντὸς τοῦ ὠτός κώδωνος δίκην αἰωρούμενον καὶ τυπτόμενον (cfr. B 99).

**A 94 /1** = Áetios IV, 17, 2 (Dox. 407)

Ἐμπεδοκλῆς ταῖς ἀναπνοαῖς ταῖς ἀπὸ τοῦ πνεύμονος συνεισκρίνεσθαι τὴν ὁσμὴν· ὅταν γοῦν ἡ ἀναπνοὴ βαρεῖα γένηται, κατὰ τραχύτητα μὴ συναισθάνεσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν ῥευματιζομένων.

**A 94 /2** = Aristotelés, De sensu 4; 441a3

ἡ δὲ γεῦσις ἀφή τίς ἐστιν. ἡ μὲν οὖν τοῦ ὕδατος βούλεται ἄχυμος εἶναι. ἀνάγκη δ' ἢ ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ ἔχειν τὰ γένη τῶν χυμῶν ἀναίσθητα διὰ μικρότητα, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησιν, ἢ ...

**A 95 /1** = Áetios IV, 9, 14 (Dox. 398)

Παρμενίδης, Ἐμπεδοκλῆς ἐλλείψει τροφῆς τὴν ὄρεξιν. 15. Ἐμπεδοκλῆς τὰς ἡδονὰς γίνεσθαι τοῖς μὲν ὁμοίοις [ἐκ] τῶν ὁμοίων, κατὰ δὲ τὸ ἐλλείπον πρὸς τὴν ἀναπλήρωσιν, ὥστε τῷ ἐλλείποντι ἡ ὄρεξις τοῦ ὁμοίου. τὰς δ' ἀλγηδόνας τοῖς ἐναντίοις· ἡλλοτριῶσθαι γὰρ πρὸς ἄλληλα ὅσα διαφέρει κατὰ τε τὴν σύγκρισιν καὶ τὴν τῶν στοιχείων κρᾶσιν.

**A 95 /2** = Áetios V, 28 (Dox. 440)



Ἐμπεδοκλῆς τὰς μὲν ὀρέξεις γίνεσθαι τοῖς ζώοις κατὰ τὰς ἐλλείψεις τῶν ἀποτελούντων ἕκαστον στοιχείων, τὰς δὲ ἡδονὰς ἐξ οἰκείου κατὰ τὰς τῶν συγγενῶν καὶ ὁμοίων κράσεις, τὰς δὲ ὀχλήσεις καὶ τὰς [ἀλγηδόνας ἐξ ἀνοικείου].

**A 96** = Áetios IV 5, 12 (Dox. 392)

Παρμενίδης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος ταῦτὸν νοῦν καὶ ψυχὴν, καθ' οὓς οὐδὲν ἂν εἶη ζῶιον ἄλογον κυρίως.

**A 97** = Áetios IV 5, 8 (Dox. 391)

Ἐμπεδοκλῆς ἐν τῇ τοῦ αἵματος συστάσει [τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι].

Cfr. Theodor. V, 22

Ἐμπεδοκλῆς ... τὴν καρδίαν ἀπεκλήρωσαν τούτῳ. καὶ τούτων δ' αὖ πάλιν οἱ μὲν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, οἱ δὲ ἐν τῷ αἵματι.

**A 98** = Caelius Aurel., Morb. chron. I, 5; 25 Sich. (furor)

Empedoclem sequentes alium dicunt ex animi purgamento fieri, alium alienatione mentis ex corporis causa sive iniquitate, de quo nunc scripturi sumus quem Graeci, siquidem magnam faciat anxietatem, (quam) adpellant μανίαν.